

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Filip Rydell

De aktiebolagsrättsliga
kapitalskyddsreglernas
tillämplighet när aktiebolag är
komplementär i
kommanditbolag

Examensarbete
30 högskolepoäng

Handledare
Torsten Sandström

Associationsrätt

Höstterminen 2011

Innehåll

SUMMARY	1
SAMMANFATTNING	3
FÖRORD	5
FÖRKORTNINGAR	6
1 INLEDNING	7
1.1 Bakgrund	7
1.2 Syfte och frågeställningar	7
1.3 Disposition	8
1.4 Avgränsningar	9
1.5 Metod och material	9
2 KOMMANDITBOLAG	11
2.1 Allmänt	11
2.2 Komplementärer	12
2.2.1 Juridisk person som komplementär	12
2.2.2 Aktiebolag som komplementär: aktieägarna	13
2.2.2.1 Kommanditdelägare som aktieägare	13
2.2.2.2 Kommanditbolaget som aktieägare	14
2.2.2.3 Stiftelse eller ideell förening som aktieägare	14
2.3 Bolagsmännens inbördes rättigheter och skyldigheter	14
2.3.1 Avtalsreglering	14
2.3.2 Dispositiva regler	15
2.3.2.1 Beslutsfattande och förvaltning	15
2.3.2.2 Täckning av förlust och fördelning av överskott	16
2.4 Bolagsmännens förhållande till tredje man	17
2.4.1 Ansvar för förpliktelser	18
2.4.2 Att företräda bolaget	18
3 KOMPLEMENTÄREN OCH ABL:S REGLER OM KAPITALSKYDD	20
3.1 Några inledande anmärkningar	20
3.2 Värdeöverföringsförbudet	21

3.2.1	Den aktiebolagsrättsliga regleringen	21
3.2.1.1	Värdeöverföring	21
3.2.1.2	Tillåtna och otillåtna värdeöverföringar	23
3.2.1.3	Rättsföljder vid olovliga värdeöverföringar	24
3.2.1.4	Värdeöverföringsförbudet och 8 kap. 42 § ABL	25
3.2.2	Kommanditbolaget och värdeöverföringsreglerna	27
3.2.2.1	Värdeöverföring?	28
3.2.2.2	Följder av en värdeöverföring genom en disposition i ett kommanditbolag	29
3.3	Teckning och förvärv av egna aktier	32
3.3.1	De aktiebolagsrättsliga bestämmelserna	32
3.3.2	Förbudens tillämplighet på kommanditbolag	33
3.4	Låneförbuden	34
3.4.1	Allmänt om låneförbuden	34
3.4.2	Lån från kommanditbolag som har aktiebolag som komplementär	37
4	AVSLUTANDE KOMMENTARER	40
	BILAGA A	43
	KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	47
	RÄTTSFALLSFÖRTECKNING	50

Summary

In a limited partnership (Sw. *kommanditbolag*) at least one partner must be a general partner with unlimited liability. Because of tax reasons and to minimize the risk associated with being a general partner, a limited liability company (Sw. *aktiebolag*) is sometimes used as a general partner. Limited liability companies are required to comply with the capital protection rules provided in the Swedish Companies Act (Sw. *aktiebolagslag*, SFS 2005:551). Precedents do not exist regarding the question whether the capital protection rules in the Swedish Companies Act apply to limited partnerships with a limited liability company as a general partner.

Some of the capital protection rules apply to legal entities that are in the same group as a limited liability company. In some cases limited partnerships can be considered subsidiaries and the provisions therefore appear to apply. This is the case regarding acquisitions by subsidiaries of shares in the parent company. It can however be argued that the rules should not apply to limited partnerships and application of the rules might, because of this, not be correct.

The Swedish Companies Act contains rules prohibiting certain value transfers from a limited liability company. When a limited partnership enters an agreement or in another way takes measures, it may indirectly affect the capital of the limited liability company. The limited liability company's agreement to such a measure made by the limited partnership may possibly be considered unlawful if the value transfer does not comply with the value transfer rules. Even if an agreement by a limited liability company can be considered unlawful it does not necessarily mean that the agreement made by the limited partnership does not bind the partnership. Considering precedents it may be concluded that it is not possible to consider an agreement made by the limited liability company, which is unlawful according to the value transfer rules, as a breach of authority as defined in Chapter 2, section 18 of the Partnership and Non-registered Partnerships Act (Sw. *lagen om handelsbolag och enkla bolag* SFS 1980:1102). Chapter 2, section 18 of the Partnership and Non-registered Partnerships Act may, however, be applied on other grounds.

The Swedish Companies Act contains special provisions regarding loans from a company to, among others, shareholders. A company may not lend money to certain persons unless otherwise stated. To give unlawful loans is a criminal act and the rules should therefore, probably, be interpreted restrictively. Because of this, the provisions do not seem to apply to limited partnerships. It is, however, possible that the courts may consider a loan from a limited partnership as a breach of the loan provisions. This could potentially be the case when the limited liability company controls the limited partnership and the limited partnership does not have any independent activity. In some cases it might be possible to make similar

conclusions regarding value transfers. This is however doubtful. Whether or not the rules can be applied in this way can not be said with certainty.

Sammanfattning

I ett kommanditbolag krävs att minst en av bolagsmännen, komplementären, har ett obegränsat ansvar för bolagets förpliktelser. Av bland annat skatteskäl och för att undvika den risk det innebär att vara komplementär används ibland ett aktiebolag som komplementär i bolaget. Att ett aktiebolag kan vara komplementär råder det inget tvivel om, men vilka effekter en sådan konstruktion medför är mer oklart.

Ett aktiebolag har ett aktiekapital som är tänkt att skyddas genom ett antal regler. Vissa av de aktiebolagsrättsliga kapitalskyddsreglerna innehåller bestämmelser som är tillämpliga på dotterföretag till aktiebolaget. Så är fallet exempelvis vad gäller bestämmelserna om dotterföretags förvärv av moderbolags aktier. I vissa avseenden kan ett kommanditbolag med aktiebolag som komplementär i lagens mening anses utgöra ett dotterföretag till aktiebolaget. Det finns dock mycket som talar emot att kapitalskyddsreglerna ska tillämpas på kommanditbolag som kan anses vara dotterföretag till aktiebolag. Detta beror bland annat på att regler motsvarande de aktiebolagsrättsliga kapitalskyddsreglerna saknas i lagen om handelsbolag och enkla bolag och på att ABL:s bestämmelser inte är anpassade för tillämpning på kommanditbolag. Rättsläget i frågan får betecknas som oklart.

En disposition i kommanditbolaget kan sägas på ett indirekt sätt påverka aktiebolagets förmögenhet. Eventuellt kan aktiebolagets samtycke till en sådan disposition anses vara olovlig på grund av värdeöverföringsförbudet i 17 kap. ABL. Även om samtycket skulle kunna anses vara olovligt finns det anledning att tvivla på att detta medför att ett av kommanditbolaget ingånget avtal skulle kunna vara ogiltigt. Av ett par rättsfall från Högsta domstolen får nämligen den slutsats dras att påföljderna i 17 kap. ABL är tänkta att exklusive reglera överträdelse av värdeöverföringsförbudet. En aktiebolagsrättslig motsvarighet till regeln i BL om ogiltighet på grund befogenhetsöverskridande konstaterades av HD inte vara tillämplig på grund av värdeöverföringar i strid mot värdeöverföringsförbudet. Med anledning av det ovan anförda finns det anledning att anta att ogiltighetsregeln i BL inte är tillämplig på grund av att ett samtycke strider mot kapitalskyddsreglerna i ABL. Det kan däremot vara möjligt att tillämpa 2 kap. 18 § BL på andra grunder än den som berörts ovan.

I ABL finns särskilda regler om lån från aktiebolag till den så kallade förbjudna kretsen. Sådana lån är, i privata bolag, som huvudregel förbjudna. På grund av att låneförbudsreglerna är straffsanktionerade får det, bland annat på grund av legalitetsprincipen, förmodas att tillämpningen eller tolkningen av förbuden ska vara restriktiv. På grund av detta och av i doktrinen framförda åsikter synes det som att ett kommanditbolag med ett aktiebolag som komplementär inte träffas av låneförbudet i och för sig. Av i doktrinen framförd argumentation finns det emellertid anledning att anta att

det i varje fall finns en möjlighet att domstolar kan komma att behandla lån från kommanditbolagen såsom stridande mot låneförbudet. Detta torde främst kunna komma ifråga i de fall då aktiebolaget har kontroll över kommanditbolaget och detta inte bedriver någon självständig verksamhet. Eventuellt kan motsvarande tillämpning av värdeöverföringsförbudet vara tänkbar. Rättsläget får dock även i dessa frågor betecknas som oklart.

Förord

Nu när utbildningen i princip är över vill jag här passa på att tacka mina vänner, min familj och framförallt min flickvän för stöttning och för att ha gjort studietiden mycket trevlig. Jag vill även framföra ett stort tack till min handledare Torsten Sandström som bidragit med värdefulla råd och inspiration under uppsatsskrivandet.

Förkortningar

ABL

BL

HD

HRL

JT

NJA

Prop.

SOU

SvJT

Aktiebolagslag (2005:551)

Lag (1980:1102) om handelsbolag
och enkla bolag

Högsta domstolen

Handelsregisterlag (1974:157)

Juridisk tidskrift

Nytt juridiskt arkiv, avd. I

Proposition

Statens offentliga utredningar

Svensk juristtidning

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Att bedriva verksamhet i ett kommanditbolag kan ha vissa fördelar jämfört med andra bolagsformer. Ett kommanditbolag kan bland annat erbjuda flexibilitet vad gäller förhållandet mellan bolagsmännen och möjlighet för kommanditdelägare att slippa ta ett obegränsat ansvar för bolagets förpliktelser. I ett kommanditbolag krävs dock minst en komplementär som åtar sig ett obegränsat ansvar. Ett sådant obegränsat ansvar medför av förklarliga skäl vissa risker för komplementären. För att minska riskerna används ibland ett aktiebolag som komplementär. Genom att låta ett aktiebolag vara komplementär är tanken att ansvaret för de egentliga ägarna ska begränsas till vad som gäller för aktiebolaget. Samtidigt är det möjligt att behålla vissa av de fördelar som ett kommanditbolag erbjuder.

För aktiebolag respektive kommanditbolag finns bestämmelser framförallt i aktiebolagslagen (2005:551)¹ respektive lag (1980:1102) om handelsbolag och enkla bolag². Lagarna skiljer sig givetvis åt beträffande vad för typ av bestämmelser som gäller för bolagen. Något som kan leda till oklarhet är i vilken utsträckning – om någon – som det aktiebolagsrättsliga regelverket påverkar när aktiebolag är komplementär i kommanditbolag. Bolagsformerna skiljer sig tydligt åt i och med att aktiebolaget har ett krav på aktiekapital och att aktieägarna inte har något personligt ansvar för bolagets förpliktelser, medan komplementären i kommanditbolaget istället har ett obegränsat ansvar för bolagets förpliktelser. Särskilt intressant är det därför att undersöka de aktiebolagsrättsliga kapitalskyddsreglernas eventuella inverkan på ett kommanditbolag.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med uppsatsen är att beskriva de aktiebolagsrättsliga kapitalskyddsreglernas betydelse för kommanditbolag med aktiebolag som komplementär. På grund av syftet blir den huvudsakliga frågeställningen som behandlas i uppsatsen vilken påverkan, om någon, de aktiebolagsrättsliga kapitalskyddsreglerna har när aktiebolag är komplementär i kommanditbolag. För att kunna besvara denna grundläggande frågeställning finns behov av ytterligare frågeställningar. Ett första steg kan vara att utreda vilka möjligheter som finns för ett aktiebolag att vara komplementär och hur ägandet av ett sådant aktiebolag kan se ut. I övrigt uppstår frågan om hur bestämmelserna om exempelvis beslutsfattande och ansvar i kommanditbolag ser ut.

¹ Cit. ABL.

² Cit. BL.

Utöver det som framgått av ovanstående stycke uppkommer givetvis frågorna om vilka aktiebolagsrättsliga kapitalskyddsregler som kan komma att vara relevanta i sammanhanget. Frågor som uppkommer är om de aktuella reglerna kan tänkas vara tillämpliga, samt vad effekterna i så fall kan tänkas bli.

De huvudsakliga frågställningarna kan formuleras enligt följande.

- Föreligger något hinder mot att ett aktiebolag är komplementär i ett kommanditbolag?
- Vilka aktiebolagsrättsliga kapitalskyddsregler kan tänkas ha störst betydelse när ett aktiebolag är komplementär i ett kommanditbolag?
- Vilken tillämplighet har dessa regler när ett aktiebolag är komplementär i ett kommanditbolag?

1.3 Disposition

För att uppfylla syftet med uppsatsen beskrivs inledningsvis handels- och kommanditbolags funktion och syfte. Något om kommanditbolagets bildande berörs också i korthet. Utöver detta diskuteras vissa terminologiska frågor.

Efter att vad som nämnts ovan har behandlats läggs fokus på komplementären. Förutsättningarna för aktiebolag att vara komplementär beskrivs. Ett aktiebolag behöver som bekant aktieägare, därför ges också några exempel på vilka som kan vara aktieägare i ett aktiebolag som är komplementär.

Nästföljande avsnitt behandlar vilka inbördes rättigheter och skyldigheter bolagsmännen har. Eftersom avtalsfrihet är en viktig utgångspunkt vad gäller bolagsmännens inbördes förhållande, inleds detta avsnitt med en redogörelse för möjligheterna att avtala. Efter detta beskrivs några av lagens dispositiva regler. En översiktlig beskrivning av bolagsmännens förhållande till tredje man avslutar det andra kapitlet.

Det tredje kapitlet inleds med en kort beskrivning av tanken bakom kapitalskyddsreglerna och vilket samband de har med aktiekapitalet i aktiebolag. Därefter redogörs för reglerna om värdeöverföringar i 17 kap. ABL. I senare avsnitt återfinns redogörelser för de särskilda bestämmelserna om förvärv och teckning av egna aktier samt om låneförbud. Gemensamt för dessa avsnitt är att de inleds med ett aktiebolagsrättsligt perspektiv, varefter en diskussion kring bestämmelsernas inverkan på kommanditbolag följer.

I det sista kapitlet ges några avslutande kommentarer på framställningen.

1.4 Avgränsningar

Som framförts ovan är tanken bakom det första kapitlet att ge en förståelse för i vilka situationer aktiebolaget i sin roll som komplementär kan komma att agera eller påverkas på ett sätt som kan få aktiebolagsrättsliga konsekvenser. Syftet med kapitlet är således att belysa förhållanden som har betydelse för den fortsatta framställningen, inte att ge en heltäckande bild av regelverket för kommanditbolag. På grund av detta utelämnas vissa, förvisso intressanta, men i sammanhanget irrelevanta bestämmelser. Det bör också noteras att inget anspråk görs på att behandla alla tänkbara situationer då kapitalskyddsregler över huvud taget kan få betydelse för ett kommanditbolag med ett aktiebolag som komplementär. Istället ligger fokus på några särskilt intressanta frågor. Inte heller kapitalskyddsreglerna är tänkta att beskrivas i sin helhet. Istället behandlas de delar som har betydelse för uppsatsens huvudfråga mer ingående medan andra delar behandlas kortfattat eller inte alls.

Frågor gällande likvidation faller utanför uppsatsens ramar. Detta gäller såväl de särskilda regler som gäller för handelsbolag i likvidation, som likvidationsbestämmelser i aktiebolagslagen.

Att använda sig av ett aktiebolag som komplementär kan, som uppmärksammas nedan, bland annat ha sin grund i skatterättsliga hänsyn. Framställningen är emellertid tänkt att ha ett associationsrättsligt perspektiv och således utelämnas skatterättsliga spörsmål, även om det i vissa fall betonas att skatterättsliga hänsyn spelar en särskild roll gällande vissa bestämmelser.

1.5 Metod och material

I uppsatsen har sedvanlig juridisk metod använts. Undersökningen har således i huvudsak inriktats mot lagar, förarbeten, praxis och doktrin.

Det är viktigt att notera att det saknas praxis gällande de aktiebolagsrättsliga kapitalskyddsreglernas tillämplighet när aktiebolag är komplementär i kommanditbolag. På grund av detta har av naturliga skäl praxis fått en något begränsad roll i framställningen. Detta innebär naturligtvis inte att praxis helt och hållet utelämnats, vissa för frågeställningarna relevanta rättsfall behandlas givetvis.

En relativt omfattande mängd doktrin behandlar kapitalskyddsrättsliga frågor. Mer knapphändigt behandlad är dock de specifika frågor relaterade till kommanditbolag med aktiebolag som komplementärer.

Uppsatsen inleds med ett avsnitt som är huvudsakligen deskriptivt och vars tanke är att ge en grund att stå på inför den fortsatta framställningen. I det därpå följande kapitlet, som får betecknas som uppsatsens kärna, blandas deskriptiva avsnitt med mer analyserande text. Delavsnitten inleds med en

översiktlig redogörelse för de aktuella kapitalskyddsrättsliga bestämmelserna. I anslutning till dessa redogörelser undersöks i vilken mån bestämmelserna kan ha tillämplighet för kommanditbolag med aktiebolag som komplementärer. Analysen avslutas i det sista kapitlet.

2 Kommanditbolag

2.1 Allmänt

För den som önskar bedriva näringsverksamhet finns flera olika bolagsformer att välja mellan. Hur valet sker beror givetvis på en mängd olika faktorer som skiftar i betydelse beroende på vem som gör valet och vad vederbörande har för mål. En orsak till att handelsbolag och kommanditbolag föredras av vissa är att bolagsmännen själva kan bestämma sina inbördes rättigheter och skyldigheter under bolagets bestånd.³ Det är alltså möjligt att i relativt stor utsträckning utforma bolaget så som bolagsmännen önskar, även om det också finns lagregler att falla tillbaka på om inget avtalats. Handelsbolag har till skillnad från aktiebolag inget krav på bundet eget kapital, vilket kompenseras genom ett personligt ansvar för bolagsmännen i handelsbolaget. Ett annat viktigt skäl till varför handelsbolag väljs kan vara att det i vissa fall medför skatterettsligt positiva effekter att bedriva verksamheten i den formen.⁴ En anledning till detta är att handelsbolag som huvudregel inte är skattesubjekt, istället beskattas inkomsterna hos delägarna.⁵

Angående bildandet av ett handelsbolag framgår av 1 kap.1 § BL att ett handelsbolag föreligger om två eller flera har avtalat att gemensamt utöva näringsverksamhet i bolag och bolaget har förts in i handelsregistret. I registret ska bland annat verksamhetsföremålet registreras.⁶ Som konstaterats ovan finns inget krav på bundet eget kapital, men bolagsmännen har om de önskar möjlighet att avtala om att tillföra en insats till bolaget.⁷

Ett handelsbolag är en juridisk person och kan alltså, som det uttrycks i lagtexten, förvärva rättigheter och ikläda sig skyldigheter inför domstol och andra myndigheter.⁸

Kommanditbolag är en variant av handelsbolag. I kommanditbolaget har emellertid en eller flera bolagsmän i bolagsavtalet förbehållit sig att inte svara för bolagets förbindelser med mera än de har satt in eller åtagit sig att sätta in i bolaget.⁹ Sådana bolagsmän kallas kommanditdelägare och övriga bolagsmän i kommanditbolaget benämns komplementärer.¹⁰ Det måste finnas minst en komplementär i bolaget, annars anses bolaget som ett

³ 2 kap. 1 § 1 st. BL, se dock 2 kap. 5 § BL.

⁴ Johansson, s. 24.

⁵ 5 kap. 1 § inkomstskattelag, samt Andersson m.fl. Inkomstskattelagen, kommentar till 5 kap. 1 § inkomstskattelagen.

⁶ 4 § handelsregisterlag (1974:157).

⁷ Jfr. 2 kap. 11 § BL.

⁸ 1 kap. 4 § BL.

⁹ 1 kap. 2 § BL och Lindskog 2010 s. 790.

¹⁰ 1 kap. 2 § BL.

handelsbolag enligt 2 kap. BL.¹¹ Det måste dock betonas att även för kommanditbolag gäller 2 kap. BL, om inte annat är föreskrivet.¹² I 3 kap. BL finns bestämmelser som är specifika för kommanditbolag och som i princip bara tar sikte på kommanditdelägare.¹³

I och med att kommanditbolag är en typ av handelsbolag och att kommanditbolag därför omfattas av termen handelsbolag finns risk för att terminologin leder till förvirring. I uppsatsen åsyftas med termen handelsbolag både vanliga handelsbolag och kommanditbolag, men om det finns avvikande bestämmelser för kommanditbolag betonas detta i regel särskilt.

2.2 Komplementärer

I detta avsnitt diskuteras vem som kan vara bolagsman och hur ägandet av bolagsmannen kan se ut. Fokus ligger på aktiebolaget som komplementär men även andra relevanta förhållanden diskuteras vid behov.

2.2.1 Juridisk person som komplementär

Det var förr oklart om juridiska personer kunde vara bolagsmän i handelsbolag, men redan för länge sedan konstaterades det i praxis att så kunde vara fallet.¹⁴ Utgångspunkten är numera att alla juridiska personer kan vara parter i bolagsavtalen. Enligt lagtexten saknar bara vissa pensions- och personalstiftelser möjlighet att vara bolagsmän i handelsbolag.¹⁵

I kommanditbolag är begränsningarna vad gäller vem som kan vara bolagsman mer långtgående. Av 3 kap. 2 § BL framgår nämligen att stiftelser eller ideella föreningar inte får vara komplementärer.¹⁶ I förarbetena konstaterades det att regelsystemen för stiftelser och ideella föreningar inte var utformade främst med tanke på att rättssubjekten skulle användas för näringsverksamhet och att det sålunda inte fanns regler om vare sig bundet kapital eller om personligt ansvar för delägare.¹⁷ Gällande aktiebolag som komplementär blev slutsatsen att det skulle tillåtas, även om det i utredningen som föregått propositionen hade föreslagits att aktiebolag bara skulle kunna vara komplementärer efter att dispens erhållits. I propositionen framhövdes bland annat att det i remissvaren hade påpekats att uppbyggnaden av kommanditbolag med aktiebolag som komplementärer

¹¹ 3 kap. 2 § BL.

¹² 3 kap. 1 § BL, se också Lindskogs påpekande om att uttrycket ”handelsbolag enligt 2 kapitel” i 3 kap. 2 § inte är adekvat, Lindskog 2010 s. 809 not 20. (3 kap 2 § - 6.1.1.).

¹³ 3 kap. 1 § BL stadgar att för kommanditbolag gäller 2 kap., om inte annat föreskrivs. Övriga paragrafer i 3 kap. behandlar undantag som gäller för kommanditdelägare.

¹⁴ NJA 1905 s. 247, RÅ 1918 s. 233 och 1956 s. 64, Nial & Hemström s. 80.

¹⁵ 1 kap. 3 § BL, jfr Nial & Hemström s. 80.

¹⁶ Lindskog anför att det ”synes emellertid antagligt att begränsningen bör tolkningsvis inskränkas sålunda, att inte *alla* komplementärer får vara stiftelser eller ideella föreningar”. Detta strider dock, som bland annat påpekats i Nial & Hemström s. 317, mot ordalydelsen i paragrafen. Jfr även Dotevall s. 107.

¹⁷ Prop. 1979/80:143, s. 43.

fyllde ett inte ringa praktiskt företagsekonomiskt behov.¹⁸ Mot detta synes framförallt risken för skatteflykt ha ställts.¹⁹ Det fördes också ett resonemang om att borgenärerna inte blir sämre ställda när den juridiska personen agerar genom ett kommanditbolag i vilket den är komplementär, än om komplementären hade bedrivit verksamheten själv. Sammanfattningsvis kan det alltså konstateras att övervägandena utmynnade i att det inte finns hinder för aktiebolag att vara komplementär.²⁰

Även i senare förarbeten har frågan varit uppe till behandling. I prop. 1990/91:198 gjordes bedömningen att det saknades skäl att begränsa juridiska personers möjlighet att ingå som bolagsmän i handelsbolag utöver vad som följde av den då gällande regleringen. De skäl som hade åberopats mot att tillåta juridiska personer som delägare i handelsbolag var främst skatterättsliga och borde därför, enligt föredragande statsråd, lösas inom skatterätten.²¹

Det finns ingen begränsning om vem som kan vara kommanditdelägare mer än att samtliga bolagsmän inte får vara kommanditdelägare.²² Det är alltså även möjligt för stiftelser och ideella föreningar att vara kommanditdelägare. Det kan redan här uppmärksammas att stiftelser och ideella föreningar kan använda ett aktiebolag för att kringgå förbudet i 3 kap. 2 § BL, se avsnitt 2.2.2.3.

2.2.2 Aktiebolag som komplementär: aktieägarna

Om en juridisk person är komplementär i ett kommanditbolag får frågan om vem som äger den juridiska personen betydelse. Nedan presenteras ett antal tänkbara upplägg för ägandet av ett aktiebolag som är komplementär.

2.2.2.1 Kommanditdelägare som aktieägare

Att kommanditdelägarna själva äger det aktiebolag som är komplementär kan framstå som en relativt praktisk konstruktion. På så sätt åstadkoms vad som i ibland kallats en ansvarshatt.²³ På grund av upplägget kan kommanditdelägarna beskatta sin andel av resultatet hos sig och samtidigt lägga över det största ansvaret för skulderna på aktiebolaget.²⁴ Upplägget kan dock eventuellt tänkas resultera i en ökad risk för så kallat ansvarsgenombrott.²⁵

¹⁸ Prop. 1979/80:143, s. 43.

¹⁹ Prop. 1979/80:143, s. 43f.

²⁰ Prop. 1979/80:143 s. 44. Se också t. ex. Lindskog 2010 s. 808, (3 kap. 2 § - 5), Dotevall s. 107, jfr s. 31.

²¹ Prop. 1990/91:198, s. 12.

²² 3 kap. 2 § 1 p BL.

²³ Jfr SOU 1978:67 s.11, Lindskog 2010 s. 805 (3 kap. 2 § - 3).

²⁴ Jfr SOU 1978:67 s.11, Lindskog 2010 s. 805 (3 kap. 2 § - 3).

²⁵ Dotevall, s. 108.

2.2.2.2 Kommanditbolaget som aktieägare

BL verkar inte uppställa några hinder mot att ett aktiebolag som är komplementär ägs av det kommanditbolag som aktiebolaget är komplementär i. Därmed inte sagt att konstruktionen är problemfri, upplägget kan nämligen vara något svårhanterligt i och med att det uppstår ett slags ”cirkelägande”.²⁶ Ett sätt att lösa företrädarproblemet skulle kunna vara att utse en prokurist eller fullmäktig som företräder kommanditbolaget på aktiebolagets stämma, där styrelse i aktiebolaget utses som kan företräda kommanditbolaget.²⁷ I avsnitt 3.3 diskuteras om aktiebolagslagens förbud för dotterbolag att teckna aktier i moderbolaget kan sätta käppar i hjulet för upplägget.

2.2.2.3 Stiftelse eller ideell förening som aktieägare

Som konstaterats ovan är stiftelser och ideella föreningar förhindrade att vara komplementärer, enligt 3 kap. 2 § BL. Detta förbud har kritiserats bland annat på grund av möjligheten att kringgå det. Ett sätt att kringgå förbudet kan vara att använda sig av ett aktiebolag. Upplägget kan då till exempel utformas i enlighet med vad som beskrivits i avsnitt 2.2.2.1, det vill säga genom att stiftelser och ideella föreningar äger ett aktiebolag som är komplementär.²⁸

2.3 Bolagsmännens inbördes rättigheter och skyldigheter

Detta avsnitt syftar till att kortfattat beskriva hur bolagsmännens inbördes rättigheter och skyldigheter kan se ut och på så sätt ge en förståelse för effekterna av att ett aktiebolag tar på sig rollen som komplementär.

2.3.1 Avtalsreglering

Vilka inbördes rättigheter och skyldigheter som bolagsmännen har bestäms genom avtal dem emellan.²⁹ Vad bolagsmännen bestämt behöver inte nödvändigtvis finnas skriftligt, även muntliga avtal och konkludent handlande har betydelse.³⁰

Möjligheten att fritt avtala är dock inte obegränsad. Oavsett vad som avtalats har nämligen en bolagsman, i ett handelsbolag, som är utesluten från förvaltningen en kontrollrätt. Denna kontrollrätt innebär att bolagsmannen har rätt att få granska bolagets räkenskaper och få kännedom

²⁶ Jfr Lindskog 2010 s. 808 (3 kap. 2 § - 5.2).

²⁷ Lindskog 2010 s. 808 (3 kap. 2 § - 5.2).

²⁸ Lindskog 2010 s. 808 (3 kap. 2 § - 5.2).

²⁹ 2 kap. 1 § BL.

³⁰ Sandström 2006, s. 21 f, 62.

om bolagets angelägenheter.³¹ För kommanditbolag finns dock ett undantag som innebär att bolagsmännen får avtala att kommanditdelägare inte ska ha sådan kontrollrätt.³²

Även bortsett från den indispositiva bestämmelsen är spelfältet inte helt fritt. Avtalslagens³³ bestämmelser kan till exempel få betydelse för bolagsavtalet.³⁴ Således kan exempelvis 36 § avtalslagen komma att vara tillämplig och leda till jämkning eller ogiltighet när villkor är oskäligena.

2.3.2 Dispositiva regler

Har inget avtalats finns dispositiva regler att falla tillbaka på. Dessa regler innebär presenteras översiktligt i detta avsnitt. Reglerna kan ha betydelse även när bolagsmännen faktiskt har avtalat något, om det som har avtalats behöver tolkas.³⁵

2.3.2.1 Beslutsfattande och förvaltning

Det kan konstateras att handelsbolaget som utgångspunkt kan sägas ha två beslutsorgan. Det första utgörs av delägarna som ett sammantaget kollektiv och det andra av den förvaltningsberättigade bolagsmannen.³⁶ På grund av reglernas dispositivitet finns också möjlighet att anpassa organisationen som bolagsmännen önskar och att avtala om andra organ, till exempel en styrelse.³⁷

Delägarna som ett sammantaget kollektiv kan ses som en slags bolagsstämma och lagregler saknas för hur beslutsfattandet ska äga rum. In dubio krävs att alla delägarna är eniga för beslutsfattande.³⁸

För komplementärer gäller att de är berättigade att vidta åtgärder i förvaltningen av bolagets angelägenheter, om inte åtgärderna förbjuds av någon annan bolagsman som inte är utesluten från förvaltningen.³⁹

Förvaltningsåtgärder kan vara av olika karaktär eftersom begreppet innefattar åtgärder som inte går utanför verksamhetsföremålet i bolagsavtalet och som inte strider mot syftet med verksamheten.⁴⁰

Det måste observeras att förvaltningen rör vad bolagsmannen får göra i förhållande till de andra bolagsmännen, inte i vilken mån bolagsmannen kan rättsligt binda bolaget gentemot tredje man. Den senare frågan är beroende av företräderskap, vilket behandlas i avsnitt 2.4.2.⁴¹

³¹ 2 kap. 1 § 2 st. och 5 § BL.

³² 3 kap. 6 § BL.

³³ Lag (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område.

³⁴ Jfr t.ex. Nial & Hemström, s. 321 f.

³⁵ Dotevall, s. 38.

³⁶ Lindskog 2010 s. 160 (2:0-3.2.1)

³⁷ Lindskog 2010 s. 160 (2:0-3.2.1), Sandström 2006, s. 63, Dotevall, s. 37, af Sandeberg, Karnov, kommentar till 2 kap. 3 § BL.

³⁸ Lindskog 2010, 2:0-3.2.2.

³⁹ 2 kap 3 § BL.

⁴⁰ Dotevall, s. 39.

⁴¹ Sandström (2006) s. 77 f.

Kommanditdelägare har inte rätt att ta del av förvaltningen, förutsatt att annat inte är avtalat.⁴² Således kan komplementären i många fall handla utan kommanditdelägarens tillstånd. Övriga komplementärer kan dock sätta stopp för åtgärder, men för detta förutsätts givetvis att de har kännedom om vilken åtgärd som den andra komplementären har för avsikt att vidta. Om komplementären håller sina avsikter hemliga finns ju ingen möjlighet att utnyttja ett veto. Den praktiska betydelsen av vetorätten blir således beroende av i vilken mån komplementären har skyldighet att upplysa om sina avsikter. Denna skyldighet kan variera beroende på den aktuella åtgärdens betydelse och art.⁴³ Det kan noteras att det har anförts att det i vissa situationer kan tänkas finnas ett underförstått veto, på grund av att ett aktiebolag är bolagsman och att det för aktiebolaget finns vissa begränsningar.⁴⁴

Ibland kräver en åtgärd samtliga bolagsmäns samtycke, alltså även kommanditdelägares. Så är fallet om åtgärden som en bolagsman önskar vidta är främmande för bolagets ändamål.⁴⁵ I vissa brådskande fall kan en åtgärd dock vidtas även om inte alla de bolagsmän som ska sköta förvaltningen av åtgärden har deltagit i beslutet.⁴⁶ Åtgärder som inte tål uppskov får vidtas om bolagsmannen inte har hunnit tillkallas eller om han eller hon till följd av sjukdom eller av annan anledning inte är i stånd att ta del i förvaltningen.⁴⁷ Undantag finns också för användande av tillgångar, som med hänsyn till bolagets ställning är av ringa betydelse, till allmännyttigt eller därmed jämförligt ändamål.⁴⁸

Det krävs att komplementären även tar andra hänsyn i sitt agerande än vad som noterats ovan. Bolagsmannen måste beakta likhetsprincipen som innebär att bolagsmännens medlemsrättsliga rättigheter och skyldigheter med avseende på bolaget ska vara desamma under identiska medlemsförhållanden.⁴⁹ Av betydelse kan också den så kallade otillbörlighetsregeln och jäv tänkas vara.⁵⁰

2.3.2.2 Täckning av förlust och fördelning av överskott

I varken handelsbolag eller kommanditbolag finns under bolagets bestånd någon plikt för bolagsmännen att täcka förluster.⁵¹ Bolagsmännen har däremot varje räkenskapsår rätt till ränta på den insats de hade kvar i bolaget vid räkenskapsårets början. Bolagsmännen har också rätt till skäligt arvode

⁴² 3 kap. 4 § BL.

⁴³ Lindskog 2010 s. 162 (2 kap. 0 – 3.2.4), Sandström (2006) s. 64, Dotevall s. 41 f., s. 44, jfr även Dotevall, (1998) s.261.

⁴⁴ Lindskog, (2:2-5.2.4.) (Zeteo).

⁴⁵ 2 kap. 3 § 2 st. BL.

⁴⁶ 2 kap. 3 § 3 st. BL.

⁴⁷ 2 kap. 3 § 3 st. BL.

⁴⁸ 2 kap. 3 § 2 st. BL.

⁴⁹ Lindskog, (2:3-7.1.2.)

⁵⁰ Lindskog, (2:3-7.2.1), Dotevall, s. 109.

⁵¹ 2 kap. 11 § BL, jfr dock tillskottsåtaganden och 2 kap. 9 § 2 p.

för sin förvaltning av bolagets angelägenheter. Förvaltning är i detta sammanhang ett begrepp som omfattar mycket, Högsta domstolen har nämligen kommit fram till att förvaltningsbegreppet omfattar alla slags åtgärder i och för bolagets verksamhet utom sådana som enligt lagen kräver alla bolagsmäns samtycke.⁵²

Om inget annat avtalats ska resultatet⁵³ enligt 2 kap. 8 § BL fördelas lika mellan bolagsmännen.⁵⁴ Av lagtexten framgår vidare att om viss grund är avtalad för fördelningen av endast vinsten eller endast av förlusten, gäller den grunden vid fördelningen av såväl vinst som förlust.⁵⁵ I kommanditbolag gäller regeln i 2 kap. 8 § bara för komplementärer. För kommanditdelägare finns en särskild bestämmelse. Av denna följer att om det inte genom avtal har bestämts efter vilken grund en kommanditdelägare ska ta del i vinst och förlust och bolagsmännen inte heller kan enas om det, ankommer det på rätten att avgöra frågan efter skälighet.⁵⁶ Det har anförts att en sådan skälighetsbedömning sällan kan komma ifråga eftersom bolagsmännen i regel ser till att avtala om fördelning av vinst och förlust.⁵⁷ Det kan dock uppmärksammas att det i detta sammanhang kan tänkas få betydelse om ett aktiebolag är komplementär. Det har anförts att när en skälighetsavvägning ska göras med en eller flera komplementärer på ena sidan och en eller flera kommanditdelägare på den andra sidan, bör utgångspunkten vara fördelningsprinciperna i 2 kap. 8 § och att det därefter görs avvikelser som kan motiveras med skälighetsfaktorer. Den viktigaste skälighetsfaktorn verkar vara olikheterna i det slutliga förlustansvaret, men det ska vara fråga om verkliga olikheter. Om exempelvis komplementären utgörs av ett aktiebolag utan annan verksamhet än att vara komplementär och kommanditdelägarnas respektive tillskottsåtaganden är lika stora som aktiebolagets aktiekapital synes det i realiteten inte finns någon ansvarsskillnad.⁵⁸

2.4 Bolagsmännens förhållande till tredje man

Nedan presenteras mycket kortfattat något av det som inför den fortsatta framställningen är viktigast att känna till angående delägarnas förhållande till tredje man.

⁵² NJA 2004 s. 19, Sandström (HD bestämmer begreppet "förvaltning" i 2:6 BL), samt Dotevall s. 41.

⁵³ Se definition i 2 kap. 7 § BL.

⁵⁴ Se också 2 kap. 1 § 2 st. BL.

⁵⁵ 2 kap. 8 § 2 st. BL.

⁵⁶ 3 kap. 5 § BL.

⁵⁷ Nial & Hemström, s. 322.

⁵⁸ Lindskog (Zeteo), kommentar till 3 kap. 5 § BL.

2.4.1 Ansvar för förpliktelser

En grundpelare i handelsbolaget är bolagsmännens ansvar för bolagets förpliktelser. Detta ansvar är primärt och solidariskt, en borgenär kan begära full betalning från valfri bolagsman utan att först behöva vända sig till bolaget.⁵⁹ Den bolagsman som betalar behöver dock i regel inte bära hela bördan själv, utan har möjlighet att senare kräva att få betalt av de andra i proportion till vilket ansvar de har.⁶⁰ Det är inte möjligt för bolagsmännen att genom avtal dem emellan avtala bort ansvaret i förhållande till borgenärerna, däremot är det möjligt att i viss mån avtala om ansvaret i förhållande till enskilda borgenärer.⁶¹

Att det primära och solidariska ansvaret inte gäller för kommanditdelägare följer redan av att de för att benämnas kommanditdelägare ska ha förbehållit sig att inte svara för bolagets förbindelser med mera än han eller hon har satt in eller åtagit sig att sätta in i bolaget.⁶² En kommanditdelägare fullgör sin skyldighet att svara för bolagets förpliktelser genom att betala sin utfästa insats till bolaget.⁶³ Det ovan sagda gäller dock inte utan undantag. Under vissa omständigheter kan kommanditdelägaren komma att svara såsom en komplementär. Sådana omständigheter föreligger då kommanditbolaget ingår ett avtal med tredje man och denne vid avtalets ingående varken kände till eller borde ha känt till att förbehåll skett enligt 1 kap. 2 § BL.⁶⁴ Då svarar den kommanditdelägare som förbehållet avser såsom komplementär för de förbindelser som uppkommit för bolaget genom avtalet.⁶⁵ Kommanditdelägaren svarar också såsom komplementär gentemot den med vilken avtalet ingicks, om avtal ingåtts för bolagets räkning och en firma använts, med kommanditdelägarens vetskap, som inte innehållit ordet ”kommanditbolag”.⁶⁶ Det sagda gäller även om den med vilken avtalet ingicks på grund av 19 kap. HRL ska anses ha vetskap om att förbehåll skett.⁶⁷

2.4.2 Att företräda bolaget

Som framgått ovan är handelsbolaget en juridisk person. En juridisk person behöver av naturliga skäl någon som kan företräda den. I handelsbolaget gäller att var och en av bolagsmännen företräder bolaget, om inte annat avtalats.⁶⁸ Motsvarande gäller för komplementärer i kommanditbolag. Som tidigare diskuterats står det dock inte bolagsmännen fritt att på egen hand göra som de behagar, även om de skulle hålla sig inom sin behörighet, eftersom det finns befogenhetsbegränsningar. Befogenhetsöverskridande av

⁵⁹ 2 kap. 20 § BL, Dotevall s.76 f.

⁶⁰ 2 kap. 20 § BL, Dotevall, s. 77.

⁶¹ 2 kap. 20 § BL, Nial & Hemström s. 190, Dotevall, s. 78.

⁶² 1 kap. 2 § BL.

⁶³ 3 kap. 8 § 1 st. BL.

⁶⁴ 3 kap. 9 § 1 st. 1 men. BL.

⁶⁵ 3 kap. 9 § 1 st. 2 men. BL.

⁶⁶ 3 kap. 9 § 2 st. BL.

⁶⁷ 3 kap. 9 § 2 st. BL.

⁶⁸ 2 kap. 17 § BL.

komplementär kan ske exempelvis genom att firmatecknaren handlar i strid mot bolagets verksamhetsföremål eller syfte, utan att ha de andra bolagsmännens samtycke.⁶⁹ Det kan dock vara svårt att avgöra huruvida ett avtal verkligen strider mot verksamhetsföremålet.⁷⁰ Vilken verkan ett befogenhetsöverskridande har kan variera. Skulle komplementären överskrida sin befogenhet vid rättshandlande för bolaget gäller rättshandlingen nämligen ändå mot bolaget om den mot vilken rättshandlingen företogs var i god tro gällande befogenhetsöverskridandet.⁷¹

Kommanditdelägare är däremot inte behöriga att företräda bolaget men kan enligt 3 kap. 7 § BL ändå binda bolaget om parten med vilken avtalet ingicks varken insåg eller borde ha insett att den som företog rättshandlingen var kommanditdelägare. Även vad gäller kommanditdelägare kan det således få betydelse vad den part som avtalet ingåtts med insett och det kan konstateras att bolaget kan bli bundet även om ett behörighetsöverskridande skett. Bestämmelsen är indispositiv men hindrar inte att kommanditdelägaren utses till prokurist eller befullmäktigas att företräda bolaget.⁷²

⁶⁹ Nial & Hemström, s. 182.

⁷⁰ Nial & Hemström, s. 183.

⁷¹ Jfr 2 kap. 18 § BL.

⁷² Se t.ex. prop. 1979/80:143 s. 140, Lindskog, 3:7-4.1.2, Nial & Hemström, s. 328.

3 Komplementären och ABL:s regler om kapitalskydd

3.1 Några inledande anmärkningar

Som konstaterats ovan har delägare i aktiebolag, till skillnad från komplementärer i kommanditbolag, inte något personligt ansvar för bolagets förpliktelser. Aktiebolagets borgenärer blir därför beroende av att bolaget har möjlighet att betala skulderna och att det finns tillgångar i bolaget som motsvarar bolagets skulder.⁷³ Med anledning av detta är ett av kraven för att registrera ett aktiebolag att det finns ett tillräckligt aktiekapital som sedan skyddas genom ett antal regler.⁷⁴ Det har anförts att ju starkare skydd som ställs upp kring bolagets förmögenhet, desto lättare blir det för bolaget att anskaffa kapital på kreditmarknaden.⁷⁵ På så sätt är det tänkt att även aktieägare gynnas av regelverket.⁷⁶

Det är möjligt att i bolagsordningen ange att aktiekapitalet ska kunna variera inom ett givet spann utan att det ska kräva ändring i bolagsordningen.⁷⁷ Detta innebär dock inte att aktiekapitalet kan vara hur lågt som helst. Det lägsta tillåtna beloppet på aktiekapital är numera återigen satt till en nivå av 50 000 kronor för privata aktiebolag.⁷⁸ För publika bolag krävs minst 500 000 kronor i aktiekapital.⁷⁹

Av särskild betydelse är att aktiekapitalet utgör bundet kapital, vilket bland annat innebär att mot aktiekapitalet svarande tillgångar inte får användas för utdelning till aktieägarna eller andra.⁸⁰ Annat bundet eget kapital utgörs av uppskrivningsfond, reservfond och kapitalandelsfond.⁸¹ Aktiekapitalet behöver inte nödvändigtvis bestå av pengar utan kan också utgöras av annan egendom som är eller kan antas bli till nytta för bolaget.⁸²

Kapitalskyddet, som är kopplat till aktiekapitalet, kan beskrivas som tredelat.⁸³ Den första delen utgörs av reglerna om tillskottsplikt vid bolagets bildande och vid senare kapitalökningar, den andra om regler om begränsningar i bolagets rätt att disponera över tillskjutet och upparbetat

⁷³ Prop. 2004/05:85.

⁷⁴ 2 kap. 23 § ABL.

⁷⁵ Prop. 2004/05:85 s. 220.

⁷⁶ Prop. 2004/05:85 s. 220.

⁷⁷ 3 kap. 1 § 4 p. ABL.

⁷⁸ 1 kap. 5 § ABL. Se SOU 2008:49 och prop. 2009/10:61.

⁷⁹ 1 kap. 5 § sista stycket ABL, 1 kap. 14 § ABL.

⁸⁰ Prop. 2004/05:85 s. 212.

⁸¹ 5 kap. 14 § årsredovisningslag (1995:1554). Se exempelvis Skog, s. 85 f. för beskrivning av begreppen.

⁸² 2 kap. 5 § 2 st., 6 § ABL.

⁸³ Jfr SOU 2008:49 s. 9.

kapital och det tredje av reglerna om tvångslikvidation.⁸⁴ I uppsatsen ligger fokus främst på reglerna om bolagets rätt att disponera över tillskjutet eller upparbetat kapital.

Det måste noteras att avsikten med detta kapitel inte är att ge en heltäckande redogörelse för kapitalskyddsreglerna. Istället behandlas de bestämmelser som kan tänkas spela stor roll när ett aktiebolag är komplementär i ett kommanditbolag.

3.2 Värdeöverföringsförbudet

3.2.1 Den aktiebolagsrättsliga regleringen

3.2.1.1 Värdeöverföring

Begreppet värdeöverföring introducerades i ABL 2005.⁸⁵ Till skillnad från det tidigare begreppet ”utbetalning” som användes i 1975 års ABL framstår det som naturligt att även annat än penningtransaktioner omfattas.⁸⁶ Med begreppet värdeöverföring avses i lagen vinstutdelning, förvärv av egna aktier⁸⁷, minskning av aktiekapitalet eller reservfonden för återbetalning till aktieägarna och annan affärshändelse som medför att bolagets förmögenhet minskar och inte har rent affärsmässig karaktär för bolaget.

Särskilda regler om förvärv av egna aktier behandlas på annan plats i uppsatsen.⁸⁸ Även de särskilda reglerna som gäller för lån m.m. behandlas i ett separat avsnitt.⁸⁹ Bestämmelserna om minskning av aktiekapitalet eller reservfonden behandlas dock inte närmare i och med att dessa bestämmelser inte torde generera några frågor av relevans för syftet med uppsatsen.

Det som benämns ”vinstutdelning” ovan brukar benämnas öppen vinstutdelning och ska skiljas från förtäckt vinstutdelning. Reglerna för öppen vinstutdelning finns i 18 kap. ABL. Här ska inte närmare redogöras för formen för beslutsprocessen men det kan konstateras att beslut om vinstutdelning fattas av bolagsstämman.⁹⁰

Förtäckt vinstutdelning är det som i 17 kap. 1 § ABL beskrivs som ”annan affärshändelse som medför att bolagets förmögenhet minskar och inte har rent affärsmässig karaktär för bolaget”.⁹¹ I propositionen förklarades att begreppet ”affärshändelse” avser alla förändringar i storleken och sammansättningen av bolagets förmögenhet som beror på företagens ekonomiska relationer med omvärlden, såsom in- och utbetalningar,

⁸⁴ SOU 2008:49 s. 9.

⁸⁵ SOU 1997:168, s. 66, Sandström s. 290.

⁸⁶ Sandström s. 290, jfr Andersson, s. 31f.

⁸⁷ Dock inte förvärv enligt 19 kap. 5 § ABL.

⁸⁸ Se avsnitt 3.3.

⁸⁹ Se avsnitt 3.4.

⁹⁰ 18 kap. 1 § ABL.

⁹¹ Prop. 2004/05:85 s. 747.

uppkomsten av fordringar eller skulder samt egna tillskott till och uttag av verksamheten av pengar, varor eller annat.⁹² Huruvida transaktionen medför en förmögenhetsminskning får enligt förarbetena avgöras enligt allmänna principer.⁹³ Vilka dessa principer är framgår inte av propositionen, men det konstateras att de effekter en transaktion får på bolagets redovisning inte får någon avgörande betydelse.⁹⁴ Andersson menar att bolagets respektive motpartens prestation ska ges ett värde med utgångspunkt i prestationernas marknadsvärde, försiktigt bedömt, och därefter ska en jämförelse mellan bolagets prestation och motpartens motprestation företas. Om värdet av bolagets prestation då överstiger värdet av motpartens prestation föreligger enligt Andersson en förmögenhetsminskning för bolaget.⁹⁵

Som konstaterats ovan är ett av rekvisiten att bolagets förmögenhet minskar. Enligt förarbetena framgår det av 17 kap. 1 § 4 p. ABL att affärshändelsen ska medföra att bolagets förmögenhet, *direkt* eller *indirekt*, minskar.⁹⁶ Med en direkt förmögenhetsminskning menas att effekten av transaktionen är att värdet på bolagets förmögenhet är mindre efter transaktionen än före den företogs och orsaken till detta är transaktionen.⁹⁷ En indirekt minskning av förmögenheten föreligger istället om händelsen inte i och för sig medför att bolagets förmögenhet minskar, men om förmögenheten inte heller ökar på så sätt som egentligen hade varit fallet om händelsen hade genomförts på marknadsmässiga villkor.⁹⁸

Vad som menas med ”rent affärsmässig karaktär för bolaget” ska här försöka förklaras i korthet. Av propositionen framgår att frågan om en viss transaktion ska anses ha affärsmässig karaktär för bolaget i det enskilda fallet får avgöras främst med hänsyn till utåt iakttagbara omständigheter kring händelsen.⁹⁹ Vid bedömningen får särskild betydelse tillmätas skillnaden mellan parternas prestationer, men har bolaget gjort en ”dålig affär” är det inte fråga om en värdeöverföring i paragrafens mening.¹⁰⁰ Vidare är det av stor betydelse om transaktionen framstår som förenlig med den verksamhet som företaget normalt bedriver. Utgör transaktionen ett normalt led i verksamheten får den anses ha affärsmässig karaktär.¹⁰¹ En annan aspekt som det enligt propositionen kan finnas skäl att beakta är mottagarens förhållande till aktiebolaget.¹⁰² Det bör noteras att det är omdebatterat huruvida en subjektiv bedömning krävs och om det således ska visas att bolaget önskat åstadkomma en benefik rättshandling.¹⁰³ Att affärshändelsen som medför att bolagets förmögenhet minskar inte ska ha

⁹² Prop. 2004/05:85 s. 747.

⁹³ Prop. 2004/05:85 s. 747.

⁹⁴ Prop. 2004/05:85 s. 747.

⁹⁵ Andersson, s. 47.

⁹⁶ Prop. 2004/05:85 s. 747.

⁹⁷ Andersson, s. 47.

⁹⁸ Andersson, s. 48.

⁹⁹ Prop. 2004/05:85 s. 748.

¹⁰⁰ Prop. 2004/05:85 s. 748.

¹⁰¹ Prop. 2004/05:85 s. 748.

¹⁰² Prop. 2004/05:85 s. 748.

¹⁰³ Se t.ex. Sandström, s. 299, jfr Andersson, s. 51f. och Bergström & Samuelsson, s. 190 f.

rent affärsmässig karaktär för att utgöra en värdeöverföring innebär att transaktioner som till viss del har affärsmässig karaktär men som i någon annan del inte har affärsmässig karaktär utgör värdeöverföringar.¹⁰⁴

3.2.1.2 Tillåtna och otillåtna värdeöverföringar

Värdeöverföringar tillåts enligt 17 kap. 2 § ABL bara under vissa former, nämligen om de sker enligt aktiebolagens bestämmelser om vinstutdelning, förvärv av egna aktier, minskning av aktiekapitalet eller reservfonden för återbetalning till aktieägarna eller är sådana gåvor som avses i 17 kap. 5 §.¹⁰⁵ För att en gåva ska vara tillåten ska den gå till ett allmännyttigt eller därmed jämförligt ändamål och det ska med hänsyn till ändamålets art, bolagets ställning och omständigheterna i övrigt få anses skäligt.¹⁰⁶ Det bör noteras att 17 kap. 2 § får betraktas som en huvudregel, många regler kan nämligen åsidosättas.¹⁰⁷ I sammanhanget kan det till exempel uppmärksammas att det i 17 kap. 2 § inte nämns någonting om förtäckt vinstutdelning, men att det i propositionen konstateras att det är tillåtet att besluta om värdeöverföring i annan form än vad som anges i 17 kap. 2 § om samtliga aktieägare är överens om det.¹⁰⁸ Anledningen till detta är att det följer av principen om att regler som är uppställda uteslutande till aktieägarnas skydd kan åsidosättas med samtliga aktieägares samtycke.¹⁰⁹ Det är däremot inte möjligt att åsidosätta 17 kap. 3 §, eftersom den bestämmelsen är uppställd till borgenärernas skydd.¹¹⁰

Av 17 kap. 3 § första stycket ABL framgår att en värdeöverföring inte får äga rum om det inte efter överföringen finns full täckning för bolagets bundna egna kapital. Detta utgör den så kallade beloppsspärren.¹¹¹ Av 17 kap. 3 § första stycket 2 p. följer att beräkningen ska grunda sig på den senast fastställda balansräkningen med beaktande av ändringar i det bundna egna kapitalet som har skett efter balansdagen.

Även om det skulle finnas full täckning för bolagets bundna egna kapital efter en värdeöverföring innebär detta inte att överföringen med säkerhet är tillåten. Försiktighetsregeln i 17 kap. 3 § andra stycket ABL måste nämligen också följas. Försiktighetsregeln innebär att bolaget endast får genomföra en värdeöverföring till aktieägare eller annan endast om det framstår som försvarligt med hänsyn till de krav som verksamhetens art, omfattning och risker ställer på storleken av det egna kapitalet. Hänsyn ska också tas till bolagets konsolideringsbehov, likviditet och ställning i övrigt. Om värdeöverföringen inte framstår som försvarlig får den alltså inte genomföras även om beloppsspärren inte hindrar den aktuella värdeöverföringen. Att tillämpa försiktighetsregeln är inte helt lätt men en

¹⁰⁴ Prop. 2004/05:85 s. 748.

¹⁰⁵ 17 kap. 2 § ABL.

¹⁰⁶ 17 kap. 5 § ABL.

¹⁰⁷ Skog, s. 85.

¹⁰⁸ Prop. 2004/05:85 s. 749.

¹⁰⁹ Prop. 2004/05:85 s. 749.

¹¹⁰ Prop. 2004/05:85 s. 749, jfr också t.ex. NJA 1991 s. 61 II.

¹¹¹ Prop. 2004/05:85 s. 750.

närmare redogörelse för tillämpningen kommer inte att ges här. Det kan istället bara kort konstateras att det finns anledning att anta att regeln ska tillämpas med restriktivitet.¹¹²

3.2.1.3 Rättsföljder vid olovliga värdeöverföringar

En viktig fråga är vilka sanktioner som följer vid en olaglig värdeöverföring. För denna fråga redogörs nedan. Det bör noteras att särskilda bestämmelser om rättsföljderna vid olagliga förvärv av egna aktier finns i 19 kap. ABL och behandlas nedan i avsnitt 3.3.¹¹³

I 17 kap. 6-7 §§ ABL finns regler om påföljder vid olovliga värdeöverföringar. I korthet kan bestämmelserna förklaras enligt följande. Utgångspunkten är att mottagaren av den olovliga värdeöverföringen ska åtbära det som uppburits. Personer som medverkat till transaktionen kan under vissa omständigheter behöva svara för bristen. Vad reglerna mer i detalj innebär redogörs för nedan.

Av 17 kap. 6 § ABL följer att om en öppen vinstutdelning, en minskning av aktiekapitalet eller reservfonden för återbetalning till aktieägarna, eller en sådan gåva som avses i 5 §, har skett i strid mot bestämmelserna i 17, 18 eller 20 kap., skall mottagaren åtbära vad han eller hon har uppburit om bolaget visar att han eller hon insåg eller bort inse att värdeöverföringen stod i strid med ABL. För förtäckt utdelning formuleras bestämmelsen något annorlunda. När det är fråga om förtäckt utdelning, som inte avser gåva enligt 17 kap. 5 § ABL, som skett i strid med 17 kap., är mottagaren åtbäringsskyldig om bolaget visar att han eller hon insåg eller bort inse att transaktionen innefattade en värdeöverföring från bolaget. På värdet av den egendom som ska åtbäras ska mottagaren betala ränta enligt 5 § räntelagen¹¹⁴ från det att värdeöverföringen ägde rum till dess att ränta ska betalas enligt 6 § räntelagen till följd av 3 eller 4 §§ samma lag.¹¹⁵ Frågan om vem som ska anses vara mottagare är inte alltid lätt att besvara, bland annat på grund av att Högsta domstolen har visat en viss flexibilitet i frågan. Vem som anses vara primär eller sekundär mottagare kan ha betydelse för bland annat återbetalningsskyldigheten enligt 17 kap. ABL.¹¹⁶

Av 17 kap. 7 § ABL framgår att om det uppkommer någon brist vid åtbäring enligt 17 kap. 6 §, så är de personer som har medverkat till beslutet om värdeöverföringen ansvariga för denna. Detsamma gäller de som har medverkat till verkställandet av beslutet eller till upprättandet eller fastställandet av en oriktig balansräkning som har legat till grund för beslutet om värdeöverföring. För ansvar enligt denna paragraf finns även subjektiva rekvisit. För ansvar förutsätts i fråga om styrelseledamot,

¹¹² Se Nerep & Samuelsson (Karnov), kommentar till 17 kap. 3 § avsnitt 3.8 med vidare hänvisningar.

¹¹³ 17 kap. 6 § 3 st. ABL.

¹¹⁴ Räntelag (1975:635).

¹¹⁵ 17 kap. 6 § 2 st. ABL.

¹¹⁶ Sandström s. 312, jfr NJA 1997 s. 418.

verkställande direktör, revisor, lekmannarevisor och särskild granskare, uppsåt eller oaktsamhet. I fråga om aktieägare och annan förutsätts för ansvar uppsåt eller grov oaktsamhet.

Utöver det som nämnts ovan kan 11 kap. 1-3 §§ brottsbalken¹¹⁷ aktualiseras. I 11 kap. finns nämligen bestämmelser om brott mot borgenärer. När en olovlig värdeöverföring har skett kan det också bli aktuellt med ansvar för oredlighet mot borgenärer eller vårdslöshet mot borgenärer.¹¹⁸ I och med att brott kan vara för handen aktualiseras i vissa fall även 2 kap. 2 § skadeståndslagen¹¹⁹ som stadgar att den som vållar ren förmögenhetsskada genom brott ska ersätta skadan. Även en återvinning enligt bestämmelserna i 4 kap. konkurslagen¹²⁰ kan komma ifråga.¹²¹

3.2.1.4 Värdeöverföringsförbudet och 8 kap. 42 § ABL

En svår fråga är, eller har i varje fall varit, vilken tillämplighet 8 kap. 42 § ABL har när en värdeöverföring skett i strid mot lagens bestämmelser. Av 8 kap. 42 § framgår att om styrelsen eller en särskild firmatecknare har företagit en rättshandling för bolaget och då har handlat i strid med bestämmelserna i ABL om bolagsorganens behörighet, gäller rättshandlingen inte mot bolaget. Detsamma är fallet om en verkställande direktör när en rättshandling företogs överskred sin behörighet enligt 29 § och bolaget visar att motparten insåg eller bort inse behörighetsöverskridandet. I 8 kap. 42 § andra stycket anges att en rättshandling inte heller gäller mot bolaget om styrelsen, den verkställande direktören eller en särskild firmatecknare har överskridit sin befogenhet och bolaget visar att motparten insåg eller bort inse befogenhetsöverskridandet. Detta gäller dock inte när styrelsen eller den verkställande direktören har överträtt en föreskrift om föremålet för bolagets verksamhet eller andra föreskrifter som har meddelats i bolagsordningen eller av ett annat bolagsorgan.

Det kan i sammanhanget noteras att 8 kap. 42 § ABL rättstekniskt liknar 2 kap. 18 § BL.¹²² I 8 kap. 42 § ABL finns dock, som framgått, ett ondrosskydd som föreligger i fråga om befogenhetsbegränsningar som har sin grund i instruktioner från överordnat bolagsorgan eller bestämmelser i bolagsordningen.¹²³

Något som tidigare var föremål för debatt var vilken betydelse de bestämmelser som motsvarade den nuvarande 8 kap. 42 § andra stycket första meningen ABL¹²⁴ hade vid en otillåten värdeöverföring.¹²⁵ I

¹¹⁷ Brottsbalk (1962:700).

¹¹⁸ 11 kap. 1 § och 3 §.

¹¹⁹ Skadeståndslag (1972:207).

¹²⁰ Konkurslag (1987:672)

¹²¹ Nerep & Samuelsson (Karnov), kommentar till 17 kap. 3 § - 3.1.

¹²² Lindskog (Zeteo), kommentar till 3 kap. 7 § BL -3.3.2.

¹²³ Se förutom nämnda lagrum även Lindskog (Zeteo), kommentar till 2 kap. 18 § BL -2.1.

¹²⁴ 8 kap. 14 § 2 st. 1 p., senare 8 kap. 35 § 2 st. 1 p. ABL 1975. Se Bilaga A för utdrag ur ABL 1975. Se även Andersson s. 62.

doktrinen har det bland annat argumenterats för att en värdeöverföring i strid mot exempelvis värdeöverföringsförbudet, i det som motsvarade nuvarande 17 kap. 3 § första stycket, samtidigt skulle innebära ett befogenhetsöverskridande av bolagets företrädare. I så fall skulle det vara möjligt att med 8 kap. 42 § förklara en rättshandling ogiltig.¹²⁶

Två avgöranden från högsta domstolen resulterade i att rättsläget klarnade. Nedan redogörs i korthet för några relevanta avsnitt ur rättsfallen för att ge en bild av hur argumentationen fördes.

I NJA 1997 s. 418 anförde Högsta domstolen bland annat att ABL:s utformning och systematik får det att framstå som naturligt att uppfatta lagens bestämmelser, vilka utgör resultatet av ingående överväganden, som en till skydd för bolagets kapital i det närmaste uttömmande reglering av följderna av ett handlande i strid med dessa. Domstolen tillade att detsamma kan sägas om de bestämmelser i tidigare lagar om aktiebolag som i här aktuella hänseenden innehöll väsentligen likartade regleringar. Domstolen konstaterade vidare att det i allt fall inte finns några egentliga indikationer i förarbetena på att det varit avsett att följer av det slag som det var fråga om skulle kunna bestämmas av likartade regler hämtade från allmänna rättsgrundsatser. HD konstaterade därefter att det anförda talar mot att frågan, om banken i förevarande fall ådragit sig något betalningsansvar, ska prövas med tillämpning av ett generellt medverkansansvar på skadeståndsrättsliga grunder som må följa av icke kodifierade rättsgrundsatser utan anknytning till ABL. Efter detta anförde domstolen att det är en helt annan sak att i särskilda fall förhållandena kan vara sådana att vid sidan av ABL:s bestämmelser också andra lagregler kan vara att tillämpa, till exempel sådana som finns i brottsbalken och i konkurslagen, med följderna som kan ha likheter med bristtäckningsansvarets.

Det har i doktrin anförts att det redan i och med det ovan redovisade rättsfallet stod klart att 8 kap. 35 § andra stycket, första meningen ABL 1975 inte var tillämplig vid överträdelse av 12 kap. 2 §, utan att det istället var klart att 12 kap. 5 § skulle tillämpas.¹²⁷ Hur som helst blev frågan behandlad i NJA 1999 s. 426. I målet var förhållandena sådana att ett bolag (Sten Köhler AB) beviljades lån av ett finansbolag (Infina Öst) för bland annat inköp av samtliga aktier i ett annat bolag (Sturetvätten). Som säkerhet för lånet fick finansbolaget företagshypotek i det bolag som skulle köpas. Bolaget som skulle köpas gick emellertid i konkurs och då uppstod frågor om säkerhetens giltighet med hänsyn till bestämmelserna i 12 kap. 7 § ABL 1975 om förbud mot ställande av säkerhet och i 12 kap. 5 ABL 1975 om återbäring av olovlig vinstutdelning.

I fallet fann Högsta domstolen att Sturetvättens pantsättning skett i syfte att Sten Köhler AB skulle förvärva aktierna i Sturetvätten och pantsättningen

¹²⁵ Se t.ex. Lindskog SvJT 1992 s. 81, Nerep, s. 37 ff., Lindskog 1995 s. 115 ff., Kleineman JT 1994/95 s.430, Nerep JT 1994/95 s. 784 (s.785) och Andersson s. 91 ff.

¹²⁶ Jfr. Lindskog, 1995, s. 115f.

¹²⁷ Andersson s. 92.

stred därför mot låneförbudet. HD konstaterade emellertid, med hänvisning till bland annat NJA 1992 s. 717, att även en rättshandling som strider mot låneförbudet i princip är giltig.¹²⁸ HD fann i det aktuella fallet inte anledning att frågå denna huvudregel och anse pantsättningen vara ogiltig.

Högsta domstolen hade därefter att pröva andrahandsgrunden. I målet hade konkursförvaltaren i Sturetvättens konkurs bland annat åberopat att rättshandlingen var ogiltig enligt 8 kap. 14 § ABL 1975 då företrädare för Sturetvätten överskridit sin befogenhet genom att avhända bolaget egendom i strid mot 12 kap.

Högsta domstolen konstaterade inledningsvis att vad gäller bestämmelserna om vinstutdelning så kan även en pantsättning i och för sig omfattas av de bestämmelserna. Därefter följde ett stycke som nedan återges i sin helhet.

Bestämmelsen om befogenhetsöverskridande i tidigare 8 kap. 14 § återfinns numera i 8 kap 35 § 2 st och anger att en rättshandling som företagits för bolagets räkning inte gäller mot bolaget om företrädaren överskridit sin befogenhet och motparten insåg eller borde ha insett detta. Av doktrinen framgår att tillämpningsområdet för dessa regler varit omdiskuterat (se bl a Nerep, Aktiebolagsrättsliga studier – särskilt om kapitalskyddet, 1994 s 37 ff och Lindskog, Aktiebolagslagen 12:e och 13:e kap, Kapitalskydd och likvidation, 2 uppl 1995 s 115 ff) men i praxis har de inte kopplats samman med 12 kap ABL på sätt Sturetvättens konkursförvaltare nu vill göra gällande. Dessa senare regler syftar till att skydda aktiebolagets borgenärer mot åtgärder som minskar bolagets kapital medan 8 kap 35 § 2 st närmast är att uppfatta som en reglering av bolagets inre förhållanden (jfr Nerep, a a s 48). Mot denna bakgrund kan Sturetvättens pantsättning inte angripas med stöd av bestämmelserna om befogenhetsöverskridanden (jfr NJA 1997 s 418).¹²⁹

HD kunde alltså konstatera att de aktuella reglerna om befogenhetsöverskridande i praxis inte hade kopplats samman med 12 kap. ABL 1975 på så vis som hade gjorts gällande av den ena parten i målet. Domstolen beaktade också att syftet med att 12 kap. var att skydda aktiebolagets borgenärer mot åtgärder som minskar bolagets kapital, medan 8 kap. 35 § andra stycket ”närmast är att uppfatta som en reglering av bolagets inre förhållanden”.

Sammantaget kan det sägas att det genom rättsfallen får anses stå klart att en överträdelse av värdeöverföringsreglerna inte kan grunda ett sådant befogenhetsöverskridande som 8 kap. 42 § ABL avser.

3.2.2 Kommanditbolaget och värdeöverföringsreglerna

Vilken påverkan kan då värdeöverföringsförbudet tänkas få för ett kommanditbolag med ett aktiebolag som komplementär? Inledningsvis

¹²⁸ Notera att huvudregeln numera är den motsatta, se 21 kap. 11 § ABL.

¹²⁹ NJA 1999 s. 426, s. 433.

måste det konstateras att kommanditbolag och aktiebolag givetvis är olika rättssubjekt även om aktiebolaget är komplementär i kommanditbolaget. Detta innebär dock inte att aktiebolaget är opåverkat av kommanditbolagets förehavanden. Kommanditbolagets handlande kan på ett indirekt sätt sägas påverka aktiebolagets förmögenhet, vilket i sin tur kan tänkas ha betydelse vad gäller tillämpning av kapitalskyddsregler i ABL. Detta förklaras mer utförligt nedan.

I det följande diskuteras bland annat vilken tillämplighet och påverkan värdeöverföringsförbudet har i en sådan situation som diskuterades i föregående stycke. Diskussioner förs även om vilka eventuella påföljder som kan tänkas aktualiseras på grund av reglerna om värdeöverföringar.

3.2.2.1 Värdeöverföring?

Givetvis syftar inte 17 kap. 1 § ABL i sig till att reglera kommanditbolag. Utan ett aktiebolag som bolagsman finns det över huvud taget ingen anledning att ens överväga paragrafens tillämplighet vid ageranden i kommanditbolag. Ett aktiebolags inblandning kan dock tänkas förändra bilden.

En öppen vinstutdelning framstår inte som något som ett kommanditbolag kan företa. Reglerna i 18 kap. ABL kan rimligtvis inte tillämpas på ett kommanditbolag eftersom det där är fråga om mera formella bestämmelser att tillämpa inom aktiebolaget. Istället behandlas nedan så kallad förtäckt vinstutdelning.

För att det ska kunna vara fråga om en förtäckt vinstutdelning måste en affärshändelse som inte haft rent affärsmässig karaktär för bolaget ha företagits.¹³⁰ Som vi sett avser begreppet affärshändelse alla förändringar i storleken och sammansättningen av bolagets förmögenhet som beror på företagets ekonomiska relationer med omvärlden, såsom in- och utbetalningar, uppkomsten av fordringar eller skulder samt egna tillskott till verksamheten och uttag av pengar, varor eller annat.¹³¹

När en disposition skett i kommanditbolaget är en första fråga att ta ställning till huruvida aktiebolagets förmögenhet kan anses minska i den mening som avses i 17 kap. 1 § första stycket. Lindskog verkar vara av den åsikten att om kommanditbolaget ingår ett avtal som innebär ett värdefrånhändande så minskar även aktiebolaget i värde. Detta motiveras med att om kommanditbolaget minskar i värde så minskar aktiebolagets andel i kommanditbolaget i värde. En minskning av kommanditbolagets värde innebär således att även aktiebolaget minskar i värde.¹³² Det torde inte finnas något av vikt att invända mot resonemanget. Det kan för övrigt tilläggas att komplementären har ett ansvar för kommanditbolagets

¹³⁰ 17 kap. 1 § ABL.

¹³¹ Prop. 2004/05:85 s. 747.

¹³² Lindskog 2010, s. 236 (2:3-6.3.3), jfr Lindskog 1995, s. 51.

förpliktelser vilket medför att det kan vara av stor betydelse för aktiebolaget hur kommanditbolaget utvecklas.

Definitionen av begreppet ”affärshändelse” framstår enligt formuleringen i propositionen som bred. Den frågeställning som det här är fråga om att utreda nämns dock inte uttryckligen. Det ska, enligt propositionen, vara fråga om *företagets* ekonomiska relationer med omvärlden. Med företag syftas i sammanhanget på aktiebolaget. Således synes det inte sannolikt att kommanditbolagets avtal med annan än aktiebolaget skulle kunna vara en sådan ekonomisk relation till omvärlden som omfattas av begreppet affärshändelse. Annorlunda kan det tänkas förhålla sig med aktiebolagets samtycke till en disposition i kommanditbolaget. Lindskog menar att själva samtycket utgör en ”kapitalanvändning”.¹³³ Med kapitalanvändning avser Lindskog ”ett av aktieägarna beslutat (eller sanktionerat) ianspråktagande av bolagets kapital oavsett i vilken form detta sker.”¹³⁴ För att samtycket ska kunna utgöra en sådan kapitalanvändning synes Lindskog mena att ett krav är att samtycket varit nödvändigt för dispositionens giltighet.¹³⁵ Detta torde vara ett rimligt antagande. Skulle samtycket inte vara nödvändigt för dispositionen torde det kunna ifrågasättas om samtycket alls innebär en förmögenhetsminskning.

Huruvida ett samtycke krävs för giltighet beror på vad bolagsmännen har avtalat. Som huvudregel har vi sett att det krävs samtycke från samtliga bolagsmän för åtgärder som är främmande för bolagets ändamål.¹³⁶ Om samtycke saknas kan det leda till att en rättshandling inte gäller mot bolaget. Avgörande blir om tredje man insåg eller borde ha insett att bolagsmannen överskred sin befogenhet.¹³⁷

Om det kan konstateras att det är fråga om en värdeöverföring torde inga större svårigheter uppstå vid tillämpningen av 17 kap. 3 § ABL utöver vad som normalt aktualiseras. Strider värdeöverföringen mot beloppsspärren eller försiktighetsregeln blir det aktuellt att utreda eventuella påföljder.

3.2.2.2 Följder av en värdeöverföring genom en disposition i ett kommanditbolag

Kan det konstateras att det är fråga om en otillåten värdeöverföring blir nästa fråga vad följden av denna blir. Som vi sett torde det krävas samtycke från samtliga bolagsmän när en sådan disposition som det nu är fråga om vidtas av ett kommanditbolag. Av 2 kap. 18 § BL följer som bekant att om en bolagsman överskridit sin befogenhet när han företog en rättshandling för bolaget, gäller inte rättshandlingen mot bolaget, om den mot vilken rättshandlingen företogs insåg eller borde ha insett att bolagsmannen överskred sin befogenhet. En fråga blir således ifall ett handlande av

¹³³ Se Lindskog, 1995, s. 51f.

¹³⁴ Lindskog, 1995, s. 19.

¹³⁵ Lindskog, 1995, s. 51f.

¹³⁶ 2 kap. 3 § 2 st. BL.

¹³⁷ 2 kap. 8 § BL.

bolagsmannen som strider mot kapitalskyddsreglerna i ABL kan anses vara ett sådant överskridande av befogenheten som avses i 2 kap. 3 § och 2 kap. 18 § BL.

Det kan uppmärksammas att den ovan nämnda frågan har varit föremål för prövning i tingsrätt.¹³⁸ Högsta domstolen beslutade sedermera att hovrätten skulle pröva frågan efter att hovrätten beslutat att inte meddela prövningstillstånd. I skrivande stund har hovrätten inte prövat målet. Tingsrätten hade att ta ställning till ett yrkande om att en pantsättning skulle vara ogiltig enligt 12 kap. 2 och 5 §§ ABL 1975. Käranden anförde att en åtgärd att till förmån för tredje man lämna säkerhet för dennes lån stred mot kommanditbolagets vinstsyfte och därför krävde samtliga bolagsmäns samtycke. I domskälen konstaterade tingsrätten att det för aktiebolag finns en bestämmelse i 8 kap. 42 § ABL som motsvarar 2 kap. 18 § BL. Tingsrätten beaktade vad Högsta domstolen uttalat i NJA 1999 s. 426. Som framkommit ovan fann HD att den i rättsfallet aktuella transaktionen inte kunde angripas med stöd av bestämmelsen om befogenhetsöverskridande i den äldre motsvarigheten till 8 kap. 42 § ABL. Tingsrätten anförde att det saknades skäl att bedöma saken annorlunda när fråga är om en rättshandling som ett aktiebolag företagit i egenskap av komplementär i ett kommanditbolag och 2 kap. 18 § BL åberopas. På grund därav ogillade tingsrätten huvudkäromålet. Nedan redogörs för vad som, bland annat i doktrinen, framkommit angående den aktuella frågan.

Lindskog menar att om ett aktiebolag är bolagsman i ett handelsbolag får inte aktiebolaget lämna sitt samtycke till en disposition som består i att handelsbolaget träffar ett avtal som innebär ett värdefrånhändande, om aktiebolaget saknar utdelningsbara medel. Detta på grund av att värdet på aktiebolagets andel i handelsbolaget därigenom minskar. Lindskog anför att ett sådant samtycke därför bör vara överksam. Han hänvisar därvid till vad han i annat sammanhang anført angående dispositioner i dotterbolag.¹³⁹ Angående det förhållandet har Lindskog anført följande. Ett moderbolags beslut i dess egenskap av aktieägare i dotterbolag att godta en dotterbolagets disposition som innebär att värdet på dotterbolaget sjunker bör ses som en kapitalanvändning i moderbolaget. Moderbolagets beslut att godta dotterbolagets disposition kan, enligt Lindskog, med detta synsätt åsidosättas med stöd av kapitalskyddsreglerna. I den mån bristande samtycke på moderbolagets sida är av betydelse för dispositionens giltighet kan dispositionen av dotterbolaget angripas med denna utgångspunkt.¹⁴⁰

Lindskog ger ett exempel med en fastighetskoncern där fastigheterna ägs av enskilda kommanditbolag. Exemplet återges nedan.

Kommanditbolagen ägs av aktiebolag som i sin tur ägs av ett moderbolag. Anta nu följande. Moderbolaget MB äger två dotterbolag (aktiebolag) DB1 och DB2. DB1 och DB2 äger ett kommanditbolag (KB) som äger en fastighet. KB pantförskriver

¹³⁸ Se beslut från Högsta domstolen i mål nr Ö 906-10.

¹³⁹ Lindskog 2010, s. 236 (2:3-6.3.3).

¹⁴⁰ Lindskog 1995, s. 51.

pantbrev i fastigheten till säkerhet för MBs förpliktelser. Om fastigheten hade ägts direkt av DB1 och DB2 hade fråga varit om en kapitalanvändning, eftersom pantsättningen sett från DB1s och DB2s synpunkt inte låter sig affärsmässigt försvaras (jfr 4.5 ovan). Vidare hade kapitalanvändningen varit olovlig eftersom något fribelopp inte finns i dessa bolag. Nu ägs emellertid fastigheten av KB. Vad gäller då? Också här bör prövningen utgå ifrån om en giltig pantsättning förutsätter samtycke från DB1 och DB2. Är så fallet (*Fotnot utelämnad*) och saknas affärsmässigt intresse av pantsättningen för KB samt DB1 och (eller) DB2, bör samtycket av DB1 och (eller) DB2 anses innebära en kapitalanvändning som för sin giltighet är beroende av att den inte står i strid mot kapitalskyddsbestämmelserna i 12 kap. Anses med denna utgångspunkt samtycket innebära en olovlig kapitalanvändning bör detta få samma rättsverkningar med avseende på pantsättningens giltighet som när en bolagsmans samtycke till handelsbolags disposition är överksamhet på andra grunder. (Fotnot: Se HBL 2:18. Ogiltighetsfrågan bedöms således efter samma mönster som torde gälla enligt ABL. [kompetensöverträdande medför befogenhetsöverträdande som får betydelse efter vad som följer av 8:14]. – Av det anförda följer att kapitalskyddsreglerna i 12:2 inte lär kunna kringgås genom att en aktieägare tillsammans med aktiebolaget bildar ett handelsbolag, varefter aktiebolaget gör ett kapitaltillskott och aktieägaren ett kapitaluttag. Däremot lär förbudet mot närståendelån inte hindra, att aktieägaren av handelsbolaget upptar ett penninglån svarade mot aktiebolagets kapitaltillskott, se 12:7-4.2.1)¹⁴¹

Det kan anmärkas att Lindskog alltså menar att det är samtycket av aktiebolaget som innebär en kapitalanvändning. Om det är samtycket till dispositionen som ska angripas framstår inte 17 kap. 6-7 §§ ABL som lämpliga att reglera förhållandet. Som noterats ovan finns det likheter mellan 8 kap. 42 § ABL och 2 kap. 18 § BL. Lindskogs resonemang verkar grunda sig på den förutsättningen att ogiltighetsfrågan ska bedömas efter samma mönster som han då ansåg gälla enligt ABL. I nuläget, med beaktande av vad som framkom i NJA 1997 s. 418 och NJA 1999 s. 426, kan det dock inte argumenteras för ett sådant samband mellan kapitalskyddsreglerna och 8 kap. 42 § ABL som Lindskog menade fanns. HD har som bekant konstaterat att motsvarigheten till 8 kap. 42 § ABL inte var tillämplig bland annat på grund av att bestämmelserna i 17 kap. ABL försetts med exklusiva påföljdsbestämmelser i kapitlet. Därför kan det ifrågasättas om 2 kap. 18 § BL är tillämplig på grund av att ett kommanditbolag gjort en värdeöverföring i strid mot aktiebolagslagens värdeöverföringsregler.

Det ovan sagda innebär däremot inte att 2 kap. 18 § BL inte skulle kunna bli tillämplig på andra grunder, exempelvis om det kan anses vara så att det som skett har varit i strid mot bolagets ändamål eller verksamhetsföremål eller mot likhetsprincipen eller generalklausulen.¹⁴² Om dispositionen inte är vinstsyftande är sannolikheten betydande att tredje man inte kan anses vara i god tro.¹⁴³

Sammanfattningsvis kan det sägas att ett samtycke till ett av kommanditbolaget ingånget avtal eller annan rättshandling förvisso kan

¹⁴¹ Lindskog 1995, s. 51f.

¹⁴² 2 kap. 3 § BL. Och Nial & Hemström, s. 113.

¹⁴³ Lindskog (Zeteo), kommentar till 2 kap. 18 § BL - 5.2.

tänkas utgöra en värdeöverföring men att det förmodligen inte i sig innebär en grund som kan angripas som ett befogenhetsöverskridande. Istället får den som önskar angripa dispositionen utnyttja 2 kap. 18 § BL med hjälp av andra grunder. Med anledning av detta kan det således tänkas att den ovan redovisade tingsrättsdomen resulterade i ett riktigt domslut i denna del.

Eventuellt kan det tänkas att värdeöverföringsförbudet kan få relevans trots det som framgått ovan. Nedan, i avsnitt 3.4, diskuteras bland annat om aktiebolaget och kommanditbolaget under vissa förhållanden kan komma att behandlas som en enhet. Fråga kan uppstå om detta även kan gälla vid tillämpning av värdeöverföringsförbudet. Detta berörs i uppsatsens avslutande kapitel.

3.3 Teckning och förvärv av egna aktier

3.3.1 De aktiebolagsrättsliga bestämmelserna

I detta avsnitt redogörs för bestämmelserna i 19 kap. ABL angående förvärv och teckning av egna aktier. Det kan inledningsvis påminnas om vad som ovan sagts gällande bestämmelsen om återbäringsskyldighet vid olaglig värdeöverföring i 17 kap. 6 § ABL. Denna regel gäller inte vid olagliga förvärv av egna aktier, istället ska bestämmelserna i 19 kap. tillämpas.¹⁴⁴ Det kan också noteras att särskilda bestämmelser gäller för publika aktiebolag som är noterade vid svensk eller utländsk börs, en auktoriserad marknadsplats eller någon annan reglerad marknad.¹⁴⁵ Sådana noterade bolag får förvärva egna aktier enligt bestämmelserna i 19 kap. 14-15 §§.¹⁴⁶

Aktiebolag får som huvudregel inte förvärva egna aktier.¹⁴⁷ Ett avtal som strider mot bestämmelserna är ogiltigt. Förbudet mot att förvärva egna aktier är, till skillnad mot förbudet mot att teckna egna aktier, inte undantagslöst. Undantagen följer av 19 kap. 5 § ABL. Ett undantag utgörs av att aktiebolag får förvärva egna aktier för vilka ersättning inte ska betalas. Bolaget får också förvärva egna aktier som ingår i en affärsrörelse som bolaget övertar, om aktierna representerar en mindre andel av bolagets kapital. Av 19 kap. 5 § 3 p. ABL framgår att aktiebolag får lösa in egna aktier enligt 25 kap. 22 §. Det är också tillåtet för aktiebolaget att på aktion ropa in egna aktier som har utmätts för bolagets fordran. Även att överta egna aktier enligt 4 kap. 49 § första stycket är tillåtet. Om ett förvärv har skett enligt något av de i 5 § angivna tillvägagångssätten får aktierna inte behållas utan vidare. Om aktierna inte dragits in genom minskning av aktiekapitalet ska de avyttras så snart det kan ske utan förlust.¹⁴⁸ Om aktierna förvärvats enligt 19 kap. 5 §

¹⁴⁴ 17 kap. 6 § 3 st. ABL.

¹⁴⁵ Se 19 kap. 13-37 §§ ABL.

¹⁴⁶ Se även Andersson, s. 125.

¹⁴⁷ 19 kap. 4 § ABL.

¹⁴⁸ 19 kap. 6 § 1 st. ABL.

första stycket 1, det vill säga utan att ersättning betalats, ska avyttringen ske omedelbart.¹⁴⁹ Avyttrandet ska dock ske senast inom tre år efter förvärvet.¹⁵⁰

Dotterföretag får som huvudregel inte förvärva aktier i moderbolag.¹⁵¹ Ett syfte med denna regel är att förhindra kringgående av förbudet mot förvärv av egna aktier.¹⁵² Om ett avtal strider mot förbudet är avtalet ogiltigt.¹⁵³ Dotterföretag har dock möjlighet att förvärva aktier i moderbolag i vissa av de fall som anges i 19 kap. 5 §.¹⁵⁴

I 19 kap. 1 § ABL stadgas ett förbud för aktiebolag att teckna egna aktier. Följderna av ett sådant tecknande kan bli att styrelsen och den verkställande direktören anses ha tecknat aktierna för egen räkning med solidariskt ansvar för betalningen.¹⁵⁵ En styrelseledamot eller en verkställande direktör kan slippa ansvaret om han eller hon visar att han eller hon inte kände till eller bort känna till aktieteckningen.¹⁵⁶ Av 19 kap. 2 § ABL framgår att bestämmelserna i 19 kap. 1 § även gäller i fråga om dotterföretags teckning av aktier i moderbolag.

3.3.2 Förbudens tillämplighet på kommanditbolag

I avsnitt 2.2.2.2 diskuterades en konstruktion där det aktiebolag som är komplementär ägs av kommanditbolaget som aktiebolaget är komplementär i. Som flaggades för ovan kan en begränsning av ett sådant upplägg tänkas föreligga på grund av bestämmelser i 19 kap. ABL. För att en begränsning ska tänkas kunna föreligga torde det till att börja med krävas att ett kommanditbolag kan vara ett dotterföretag i den mening som avses i 19 kap. Definitionen av dotterföretag finns i 1 kap. 11 § ABL. Av den inledande meningen i 11 § kan utläsas att ett dotterföretag inte nödvändigtvis behöver vara ett aktiebolag utan kan vara en annan juridisk person. Ytterligare krav måste emellertid vara uppfyllda för att kommanditbolaget ska anses vara ett dotterföretag. Det krävs att aktiebolaget:

- innehar mer än hälften av rösterna för samtliga andelar
- äger andelar i den juridiska personen och på grund av avtal med andra delägare i denna förfogar över mer än hälften av rösterna för samtliga andelar
- äger andelar i den juridiska personen och har rätt att utse eller avsätta mer än hälften av ledamöterna i dess styrelse eller i motsvarande ledningsorgan, eller

¹⁴⁹ Prop. 1999/2000:34, s. 116.

¹⁵⁰ 19 kap. 6 § 1 st. ABL.

¹⁵¹ 19 kap. 7 § ABL.

¹⁵² Andersson m.fl., Aktiebolagslagen (Zeteo), kommentar till 19 kap. 7 § ABL och prop. 1999/2000:34 s. 86.

¹⁵³ 19 kap. 7 § 1 st. 2 p. ABL.

¹⁵⁴ 19 kap. 7 § 2 st. ABL.

¹⁵⁵ 19 kap. 1 § 2 st. ABL.

¹⁵⁶ 19 kap. § 2 st. ABL.

- äger andelar i den juridiska personen och har rätt att ensamt utöva ett bestämmande inflytande över denna på grund av avtal med den juridiska personen eller på grund av föreskrift i dess bolagsordning, bolagsavtal eller därmed jämförbara stadgar.

Uppfylls något av de här nämnda rekvisiten skulle alltså förbuden tänkas bli tillämpliga på ett kommanditbolag.¹⁵⁷ Det har dock anförts att det inte är sannolikt att förbudet mot dotterföretags förvärv av aktier i moderbolaget är tillämpligt på andra associationsformer än svenska aktiebolag.¹⁵⁸ Till stöd för detta har det anförts att ”aktiebolagslagen allmänt sett får anses ta sikte på svenska aktiebolag och endast indirekt på andra associationsformer, i den meningen att regleringen sker av moderbolagets transaktioner och mellanhavanden.”¹⁵⁹ Ett antal argument finns till stöd för denna uppfattning. Ett argument är att BL saknar regler som hindrar handels- och kommanditbolag från att teckna, förvärva och inneha aktier i sådant moderbolag som det är fråga om i 19 kap. ABL. I propositionen till 19 kap. ABL framgår att speciallagar är avsedda att ha företräde i förhållande till ABL.¹⁶⁰ Inte heller är bestämmelserna i 19 kap. ABL anpassade för handels- eller kommanditbolag.¹⁶¹ Detta kan illustreras av att det i 19 kap. 1 § ABL anges att det är styrelseledamot och verkställande direktör som riskerar att anses ha tecknat aktier för egen räkning vid teckning i strid mot förbudet. Ett kommanditbolags organisation kan förvisso utformas enligt aktiebolagsrättsliga förebilder, men en styrelseledamot eller verkställande direktör kan inte finnas i samma mening som i aktiebolaget. En fråga som uppstår är därför om kommanditbolagets ledning kan bli ansvarig för aktieteckningen. Svaret föreligger förmodligen i det här fallet redan på den grund att ansvaret inte verkar vara avsett att ligga på dotterbolagets ledning. Istället torde moderbolagets ledning vara de som riskerar ansvar, även om det kan argumenteras för en annan lösning.¹⁶² Det anförda belyser dock den tillämpningsproblematik som uppstår om reglerna i ABL 19 kap. ska tillämpas på kommanditbolag. Lagens formulering framstår inte som helt genomtänkt och rättsläget i frågan får betecknas som oklart.¹⁶³

3.4 Låneförbuden

3.4.1 Allmänt om låneförbuden

I aktiebolagslagens 21 kapitel finns både ett allmänt och ett särskilt låneförbud.¹⁶⁴ Som noterats ovan kan värdeöverföringsförbudet i vissa situationer också omfatta lån. Ett ytterligare låneförbud kan därför anses

¹⁵⁷ Se även Lindskog (Zeteo), kommentar till 3 kap. 2 § BL - 5.2.

¹⁵⁸ Nerep & Samuelsson (Karnov), kommentar till 19 kap. 7 § ABL.

¹⁵⁹ Nerep & Samuelsson (Karnov), kommentar till 19 kap. 7 § ABL.

¹⁶⁰ Se prop. 1999/00:34, s. 115. BL nämns visserligen inte i det sammanhanget.

¹⁶¹ Nerep & Samuelsson (Karnov), kommentar till 19 kap. 7 § ABL.

¹⁶² Nerep & Samuelsson (Karnov), kommentar till 19 kap. 2 § ABL.

¹⁶³ Jfr Nerep & Samuelsson (Karnov), kommentar till 19 kap. 7 § ABL.

¹⁶⁴ 21 kap. 1, 5 §§ och Andersson, s. 185 och 187.

finnas i form av ett förbud mot lån från ett aktiebolag om lånet kan jämföras med en värdeöverföring om hänsyn inte tas till försiktighetsregeln och lånet inkräktar på bolagets bundna kapital.¹⁶⁵ Det allmänna låneförbudet överfördes i princip oförändrat från 1975 års ABL och återfinns numera i 21 kap. 1 § ABL. Bakom regeln finns två syften. Det ena är ett motverkande av kringgåenden av skattelagstiftningen och det andra är att skydda bolagets borgenärer mot att skyddet för det bundna egna kapitalet urholkas.¹⁶⁶ De skatterättsliga aspekterna av förbudet verkar ha spelat en stor roll vid införandet.¹⁶⁷ Trots kritik mot att lösa skatterättsliga problem på detta sätt i associationsrätten behölls förbudet som sagt i det närmaste oförändrat från tidigare ABL.¹⁶⁸

Av 21 kap. 1 § ABL framgår att ett aktiebolag inte får lämna penninglån till den som äger aktier i bolaget eller i annat bolag i samma koncern. Bolaget får inte heller lämna penninglån till den som är styrelseledamot eller verkställande direktör i bolaget eller i annat bolag i samma koncern. Det är inte tillåtet med lån till vissa närstående personer till aktieägare, styrelseledamöter eller verkställande direktörer. Den som är gift eller sambo med eller är syskon eller släkting i rätt upp- eller nedstigande led till de personer som angetts i föregående mening får nämligen inte heller ta lån från bolaget. Detsamma gäller den som är besvägrad med aktieägare, styrelseledamot eller verkställande direktör i rätt upp- eller nedstigande led eller så att den ene är gift med den andres syskon. Bolaget får inte heller lämna penninglån till en juridisk person över vilken någon av de personer som nämnts ovan har ett bestämmande inflytande. Det bestämmande inflytandet kan uppnås även gemensamt mellan flera personer som tillhör den förbjudna krets för vilket det redogjorts för här. Den sistnämnda punkten kan bli aktuell vid lån till handels- och kommanditbolag. Vägledning för att avgöra huruvida ett bestämmande inflytande föreligger ges av 1 kap. 11 § 1 och 2 st. ABL. Om förhållandena är sådana som avses i nämnda lagrum torde normalt ett bestämmande inflytande föreligga.¹⁶⁹ Ett bestämmande inflytande kan dock föreligga även i andra fall, avgörande är omständigheterna i det enskilda fallet.¹⁷⁰

21 kap. 1 § ABL gäller emellertid inte utan undantag. I 21 kap. 2 § anges bland annat att bestämmelserna i 1 § inte gäller om gäldenären är en kommun, ett landsting eller ett kommunalförbund, eller lånet tagits upp av Riksgäldskontoret enligt lagen om statens upplåning och skuldförvaltning. Intressant är att 1 § inte heller gäller om gäldenären är ett företag i en koncern i vilken det långivande bolaget ingår, lånet är avsett uteslutande för gäldenärens rörelse och bolaget lämnar lånet av rent affärsmässiga skäl. I ABL definieras koncern i 1 kap. 11 §. När begreppet koncern används i 21

¹⁶⁵ Bergström & Samuelsson, s. 206.

¹⁶⁶ Prop. 2004/05:85 s. 427.

¹⁶⁷ Grosskopf, s. 26f.

¹⁶⁸ Prop. 2004/05:85 s. 427. I propositionen hänvisades till kritiken i Lindskog, 1995 samt Nerep, s. 278.

¹⁶⁹ Prop. 2004/05:85, s. 803.

¹⁷⁰ Prop. 2004/05:85, s. 803.

kap. 2 § första stycket 2 är det emellertid något mer utvidgat än annars. Där likställs nämligen koncern med annan företagsgrupp av motsvarande slag i vilken moderorganisationen är en svensk juridisk person som är bokföringsskyldig enligt bokföringslagen, en motsvarande utländsk juridisk person med hemvist inom EES, eller kommun, landsting eller kommunalförbund. Undantaget gäller alltså i de fall då ett handelsbolag eller kommanditbolag är moderbolag.

Bestämmelserna i 21 kap. 1 och 2 §§ ABL tillämpas också i fråga om att ställa säkerhet för penninglån.¹⁷¹ Med sådan säkerhet kan exempelvis avses ställande av pant och ingående av borgen.¹⁷²

Det så kallade särskilda låneförbudet, som även kan kallas förvärvslåneförbudet,¹⁷³ innebär att aktiebolag inte får ge förskott, lämna lån eller ställa säkerhet för lån i syfte att gäldenären eller honom närstående fysik eller juridisk person som avses i 21 kap. 1 § ABL ska förvärva aktier i bolaget eller överordnat bolag i samma koncern. Tanken bakom förbudet är att hindra ett tidigare tillämpat förfarande där den som förvärvade aktierna i ett bolag finansierade köpet genom att låna från bolaget.¹⁷⁴ Tillgångarna i bolaget begränsas på så sätt till en reversfordran mot den som förvärvar aktierna.¹⁷⁵ Skulle ett lån vara undantaget från det allmänna låneförbudet, kan det särskilda låneförbudet istället bli aktuellt att tillämpa.¹⁷⁶

Även det särskilda låneförbudet har undantag, men detta undantag är begränsat till gäldenärer som är anställda i bolaget eller annat bolag i samma koncern. Då gäller inte förbudet mot förskott, lån eller säkerhet enligt 21 kap. 5 § ABL, om värdet av det erbjudna förskottet, lånebeloppet eller säkerheten, tillsammans med tidigare förskott, lån och säkerheter enligt 6 § från bolaget eller annat bolag i samma koncern inte överstiger två prisbasbelopp¹⁷⁷ och erbjudandet riktar sig till minst hälften av de anställda i bolaget samt, i fråga om förskott eller lån, innebär att det erbjudna beloppet ska återbetalas inom fem år genom regelbundna amorteringar. För att ett lån i enlighet med detta undantag ska få lämnas måste det därefter finnas full täckning för det bundna egna kapitalet.¹⁷⁸

Av 30 kap. 1 § ABL framgår att låneförbuden är straffsanktionerade. Den som uppsåtligt eller av grov oaktsamhet bryter mot 21 kap. 1, 3, 5 eller 10 §§ dömes till böter eller fängelse i högst ett år. Att förbuden är straffsanktionerade torde medföra att tolkningen av bestämmelserna, på grund av framförallt legalitetsprincipen, ska vara restriktiv.¹⁷⁹ Denna fråga

¹⁷¹ 21 kap. 3 § ABL.

¹⁷² Prop 2004/05:85 s. 805, Andersson s. 185.

¹⁷³ Andersson m.fl., Aktiebolagslagen (Zeteo) kommentar till 21 kap. 5 § ABL.

¹⁷⁴ Andersson s. 187.

¹⁷⁵ Andersson s. 187.

¹⁷⁶ Jfr Nerep s. 323.

¹⁷⁷ Enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring.

¹⁷⁸ 21 kap. 6 § 2 st. ABL.

¹⁷⁹ Se t.ex. Andersson, s. 185 och Lindskog 1995, s. 154, Nerep, s. 287 ff, Nerep & Samuelsson (Karnov), kommentar till 21 kap. 1 § ABL.

är emellertid inte helt klar. Det kan i viss mån sägas vara osäkert hur restriktiv tolkningen behöver vara eller för den delen om det ens är *tolkningen* som ska vara restriktiv.¹⁸⁰ Eventuellt kan legalitetsprincipens betydelse vara som störst främst när det är fråga om på låneförbudet grundade straffrättsliga processer.¹⁸¹ Att gå utöver vad legalitetsprincipen tillåter torde dock inte kunna göras utan att särskilda skäl föreligger.¹⁸²

Ett lån kan omfattas av värdeöverföringsreglerna i 17 kap ABL.¹⁸³ Som diskuterats är 17 kap. 6 och 7 §§ i princip exklusiva sanktioner mot värdeöverföringar. I 21 kap. finns dock särskilda regler. Om ett aktiebolag har gett förskott eller lämnat lån i strid med bestämmelserna i 21 kap. ska mottagaren återbära vad han eller hon har uppburit. Återbäringsskyldigheten gäller alltså oavsett god eller ond tro hos mottagaren i dessa fall. Om det istället är fråga om att säkerhet ställts i strid med bestämmelserna i kapitlet gäller rättshandlingen inte mot bolaget om bolaget visar att mottagaren av säkerheten insåg eller bort inse att den var olaglig.¹⁸⁴

3.4.2 Lån från kommanditbolag som har aktiebolag som komplementär

Det finns som redan konstaterats inga låneförbudsregler i BL. I vissa fall är det dock möjligt att ett lån kan tänkas strida mot kommanditbolagets ändamål, likhetsprincipen och den associationsrättsliga generalklausulen.¹⁸⁵ Detta ska dock inte behandlas här. Istället ligger nu fokus helt och hållet på 21 kap. ABL:s låneregler.

Som framkommit inleds 21 kap. 1 § ABL med orden ”Om inte annat följer av 2 §, får ett aktiebolag inte lämna penninglån till[...]”. Inledningsvis kan det således konstateras att det enligt 21 kap. 1 § är ett *aktiebolag* som inte får lämna penninglån. Även gällande förvärvslåneförbudet är det fråga om lån m.m. från aktiebolag. Utifrån lagens ordalydelse synes det alltså inte finnas någon anledning att behandla ett lån från kommanditbolaget som en överträdelse av låneförbuden. I doktrin har det också anförts att låneförbudet inte i sig träffar kommanditbolag.¹⁸⁶ Slutsatsen får stöd av att låneförbudet på grund av sin straffsanktion bör tolkas restriktivt för att vara i enlighet med legalitetsprincipen. Lindskog har anført att ett handelsbolag som ingår i en koncern med ett aktiebolag som moderbolag inte är förhindrat att lämna penninglån till de som ingår moderbolagets förbjudna krets.¹⁸⁷

¹⁸⁰ NJA 1992 s. 717, Skog, s. 119, Nerep, s. 288.

¹⁸¹ Andersson s. 185 och Lindskog 1995, s. 154.

¹⁸² Lindskog 1995, s. 154.

¹⁸³ För ett exempel, se Skog, s. 116.

¹⁸⁴ 21 kap. 11 § ABL.

¹⁸⁵ Nerep, s. 293.

¹⁸⁶ Nerep, s. 294, Lindskog 1995, s. 155, Lindskog (Zeteo), kommentar till 2 kap. 3 § BL - 5.2.4, Skog, s. 111.

¹⁸⁷ Lindskog, 1995, s. 155.

Det kan ifrågasättas om det med anledning av det ovan anförda går att komma till slutsatsen att det i alla lägen står kommanditbolaget fritt att ge lån till sådana personer som aktiebolaget är förhindrat att ge lån till. Risken (eller möjligheten) är att ett aktiebolag kan kringgå låneförbudsreglerna med hjälp av ett kommanditbolag.¹⁸⁸ Lindskog flaggar för att låneförbudet kan tänkas innefatta ett förbud för aktiebolaget att såsom bolagsman agera för ett handelsbolags disposition som innebär ett kringgående.¹⁸⁹ Därför diskuteras nedan om låneförbudet kan gälla när kommanditbolaget utnyttjas på ett sätt som kan verka sätta bestämmelserna ur spel.

Nerep har argumenterat för att det kan tänkas vara så att aktiebolaget och kommanditbolaget i vissa fall ska behandlas som en enhet eller att det skulle kunna vara fråga om bulvanskap. Nerep utgår i sin diskussion från handelsbolag, det finns dock ingen anledning att anta argumentationen inte skulle gälla även för kommanditbolag. Är situationen sådan att ett handelsbolag saknar annan självständig verksamhet och uteslutande eller huvudsakligen har till uppgift att förmedla lån till den förbjudna kretsen och aktiebolaget dessutom kontrollerar handelsbolaget, har Nerep anført att det i vart fall kan ifrågasättas om inte aktiebolaget och handelsbolaget vid tillämpningen av utlåningsförbudet ska betraktas som en enhet, eller att bulvanskap föreligger.¹⁹⁰ Skulle det tvärtom vara så att kommanditbolaget bedriver självständig verksamhet och att aktiebolaget inte utövar kontroll över kommanditbolaget har Nerep anført att det innebär att det saknas anledning att tillämpa utlåningsförbudet.¹⁹¹

Självfallet pekar inte omständigheterna i ett visst fall alltid mot samma lösning. Det kan tänkas att aktiebolaget har kontroll men att verksamheten som kommanditbolaget bedriver är självständig, eller att kontroll saknas men att kommanditbolaget inte bedriver någon självständig verksamhet. Nerep har anført att om ett handelsbolag uteslutande eller huvudsakligen är sysselsatt med utlåningsverksamhet primärt till delägarnas aktieägare ska de lån som handelsbolaget ger till aktieägarna få betraktas som givna av aktiebolaget även om aktiebolaget i det aktuella fallet saknar kontroll.¹⁹² Om istället aktiebolaget har kontroll men handelsbolaget bedriver annan självständig verksamhet, ska detta falla utanför utlåningsförbudet.¹⁹³

Nerep menar att lösningarna synes vara avhängiga av kausalsambandet mellan aktiebolagets ägande och kontroll över handelsbolaget och lånet till aktieägarna och att ett sådant samband måste kunna påvisas i varje enskilt fall.¹⁹⁴ Han tillägger att även andra omständigheter får vägas in vid bedömningen av frågan, såsom till exempel aktieägarens inflytande i aktiebolaget, lånevillkoren, m. m.

¹⁸⁸ Jfr Lindskog (Zeteo), kommentar till 2 kap. 3 § BL -5.2.4.

¹⁸⁹ Lindskog (Zeteo), kommentar till 2 kap. 3 § BL -5.2.4.

¹⁹⁰ Nerep, s. 294f. Även Nerep & Samuelsson (Karnov), kommentar till 21 kap. 2 § ABL.

¹⁹¹ Nerep, s. 295.

¹⁹² Nerep & Samuelsson (Karnov), kommentar till 21 kap. 2 § ABL - 3.7.2.

¹⁹³ Nerep Nerep & Samuelsson (Karnov), kommentar till 21 kap. 2 § ABL, 3.7.2.

¹⁹⁴ Nerep, s. 295.

Nerep framför enligt min mening goda argument. Oavsett detta får det dock konstateras att ovisshet föreligger. Både praxis och lagstiftning saknas på området. Rättsläget torde med fog kunna beskrivas som oklart. Särskilt viktigt att beakta torde emellertid legalitetsprincipen vara. Om domstolarna i gränsfall väljer att låta legalitetsprincipen fälla avgörandet kan rimliga resultat i regel tänkas åstadkommas.

Om låneförbudet inte skulle befinnas vara tillämpligt, kan det ändå bli aktuellt att fråga sig om det kan få betydelse på något sätt. Lindskog ställer frågan om det kan tänkas att förbudsregeln ska anses omfatta en kompetensbegränsning på så sätt att aktiebolagets företrädare som agerar för aktiebolaget i ett handelsbolag ska anses ha överskridit sin kompetens om han godkänner handelsbolagets disposition.¹⁹⁵ Här synes det i mitt tycke finnas anledning att återigen beakta vad som sagts ovan gällande värdeöverföringar. Situationen bör rimligen kunna bedömas på samma sätt när det är fråga om ett eventuellt kompetensöverskridande på grund av låneförbudsregeln som på grund av värdeöverföringsregeln. Lindskog lyfter också frågan om ett veto kan anses föreligga när en disposition beslutas och genomförs av annan bolagsman än aktiebolaget.¹⁹⁶ För att detta ska komma på tal verkar det först och främst krävas att låneförbudet omfattar dispositioner i ett handels- eller kommanditbolag samt innefattar en kompetensbegränsning för aktiebolagets företrädare.¹⁹⁷ Det torde därför inte vara sannolikt att ett sådant veto kan anses föreligga.

¹⁹⁵ Lindskog (Zeteo), kommentar till 2 kap. 3 § BL -5.2.4.

¹⁹⁶ Lindskog (Zeteo), kommentar till 2 kap. 3 § BL -5.2.4.

¹⁹⁷ Lindskog (Zeteo), kommentar till 2 kap. 3 § BL -5.2.4.

4 Avslutande kommentarer

Det är nu dags att ge några avslutande synpunkter på vad som diskuterats i uppsatsen. Tanken bakom detta avsnitt är att ge en övergripande bild av det som framförts tidigare samt belysa vissa ytterligare aspekter. I avsnittet förs en diskussion om tillämpligheten av de aktiebolagsrättsliga kapitalskyddsreglerna när aktiebolag är komplementär i kommanditbolag.

En av de frågor som har behandlats i uppsatsen är huruvida det finns något hinder mot att aktiebolag är komplementär i kommanditbolag. Som framkommit är vissa andra juridiska personer förbjudna att vara komplementär, men det kan med säkerhet konstateras att något sådant hinder inte föreligger för aktiebolag. Att frågan vid ett antal tillfällen varit uppe till diskussion men inte föranlett någon åtgärd får anses visa att ordningen är accepterad av lagstiftaren.

I vissa fall framstår det vid en första anblick som tydligt på vilket sätt de aktiebolagsrättsliga kapitalskyddsreglerna har påverkan när ett aktiebolag används som komplementär i ett kommanditbolag. Detta gäller till exempel de bestämmelser som synes träffa kommanditbolag direkt på grund av att de i lagens mening är ett dotterföretag till ett aktiebolag. Som vi sett är detta fallet exempelvis när 1 kap. 11 § ABL är uppfyllt vid tillämpning av bestämmelserna i 19 kap. ABL om förvärv och teckning av egna aktier. Rättsläget får dock i detta avseende betecknas som oklart. Även om ett kommanditbolag kan anses vara ett dotterföretag så är bestämmelserna i 19 kap. inte anpassade för kommanditbolag. Även andra problem med att tillämpa kapitalskyddsreglerna på kommanditbolag har lyfts fram i doktrin och det har bland annat anförts att det inte är sannolikt att reglerna ska tillämpas på kommanditbolag. Det kan också anses vara olämpligt att reglera kommanditbolag i lagen om handelsbolag och enkla bolag istället för i aktiebolagslagen. Mycket talar alltså mot att reglerna ska tillämpas på kommanditbolag, men rättsläget får bedömas som oklart.

Även andra kapitalskyddsregler än de som avses ovan är svåra att bedöma betydelsen av när ett aktiebolag är komplementär i ett kommanditbolag. Vad gäller värdeöverföringsreglerna i 17 kap. ABL, kan följande konstateras. Bestämmelserna synes inte vara tillämpliga på kommanditbolagets förehavanden i sig. Detta får anses följa redan av att reglerna i aktiebolagslagen är avsedda för just åtgärder utförda av aktiebolag om inget annat anges. Istället är det mer sannolikt aktiebolagets samtycke till dispositioner i kommanditbolaget som kan bli aktuellt att ifrågasätta med stöd av reglerna. En tänkbar situation då ett sådant ifrågasättande kan bli aktuellt är om ett kommanditbolag, med ett aktiebolag som komplementär, ingår ett avtal som innebär att kommanditbolaget fränhänder sig egendom utan motprestation. Om kommanditbolaget minskar i värde kan aktiebolaget på ett indirekt sätt påverkas av fränhändandet. Svårigheter uppstår emellertid vid försök att bedöma huruvida ett sådant samtycke kan strida

mot kapitalskyddsreglerna. Samtycket måste ju, för att uppfylla rekvisiten, medföra en förmögenhetsminskning för aktiebolaget. Ett samtycke som inte har betydelse för rättshandlingens giltighet torde rimligtvis sakna betydelse ur det perspektiv det nu är fråga om. Om samtycket istället har betydelse för giltigheten, vilket det har när det är fråga om en rättshandling som strider mot kommanditbolagets ändamål, kan svaret tänkas vara annorlunda. Viktigt är att det kan påvisas att samtycket innebär en förmögenhetsminskning. Som framgått har det i doktrin anförts att aktiebolagets samtycke kan utgöra en värdeöverföring och det finns således anledning att undersöka vad följderna av detta kan bli.

Om samtycket faktiskt skulle vara i strid mot kapitalskyddsreglerna uppstår, som vi sett, frågan om kommanditbolagets disposition kan bli ogiltig på grund av 2 kap. 18 § BL. Lindskog har diskuterat denna fråga och utgick då ifrån sin uppfattning om att det fanns ett samband mellan den äldre motsvarigheten till 8 kap. 42 § ABL och värdeöverföringsförbudet. Av vad Högsta domstolen har uttalat i NJA 1997 s. 418 och NJA 1999 s. 426 får det nu anses stå klart att en värdeöverföring i strid mot värdeöverföringsreglerna inte utgör ett överskridande av befogenhet i den mening som avses i 8 kap. 42 § ABL. Då detta samband låg till grund för åsikten att 2 kap. 18 § BL skulle kunna användas när en disposition skett i strid mot värdeöverföringsförbudet torde det inte längre kunna hävdas att 2 kap. 18 § BL går att använda på det angivna sättet. Det får alltså anses vara en rimlig slutsats att samtycket inte kan bli ogiltigt på grund av att det strider mot kapitalskyddsreglerna. Att med säkerhet påstå att detta skulle vara gällande rätt torde emellertid inte kunna göras. Som Högsta domstolen konstaterat i beslut Ö 906-10 saknas praxis om tillämpligheten av de aktiebolagsrättsliga kapitalskyddsreglerna när aktiebolag är komplementär i kommanditbolag. Denna frånvaro av praxis måste givetvis beaktas vid bedömningen av rättsläget i den aktuella situationen. Att Högsta domstolen konstaterat att praxis saknas kan tänkas indikera att domstolen inte anser att de rent aktiebolagsrättsliga fallen har särskilt stor betydelse när ett aktiebolag är komplementär i ett kommanditbolag. Till dess att vägledande avgöranden föreligger får därför osäkerhet anses råda.

Här får återigen betonas att även om det skulle vara så att 2 kap. 18 § BL inte kan användas på grund av att samtycket skulle vara i strid mot kapitalskyddsreglerna är det inte uteslutet att tillämpning av paragrafen kan vara aktuell av andra skäl.

Ett alternativ till att angripa samtycket med stöd av kapitalskyddsreglerna kan vara att betrakta en ”värdeöverföring” från kommanditbolaget som om den egentligen kommit från aktiebolaget. I doktrin har det anförts att det ibland bör kunna anses vara aktiebolaget som genomfört en viss utbetalning även när så i strikt mening inte kan sägas vara fallet. Andersson har exempelvis anförts att en vederlagsfri utbetalning från utomstående till aktieägare måste vara riktig att behandla som en utbetalning från det bolag vari han är aktieägare, om utbetalningen sker ”på föranstaltande” av

aktieägaren och denna ska ersätta bolaget.¹⁹⁸ Som vi sett har liknande frågor diskuterats gällande låneförbudet i 21 kap. ABL. Förutom bestämmelsen om återbäring i 21 kap. 11 § ABL finns även straffrättsliga sanktioner kopplade till låneförbudet. På grund av de straffrättsliga sanktionerna torde låneförbudet kräva en särskilt restriktiv tolkning. Av vad som framkommit i doktrinen är det bara i vissa särskilda fall som det kan bli aktuellt att låta reglerna om låneförbud få betydelse när dispositioner skett i kommanditbolag.

På grund av det som framförts i doktrin och möjligtvis i viss mån på grund av praxis kan det trots allt finnas anledning att anta att en utdelning eller ett lån från ett kommanditbolag under vissa förhållanden kan anses komma från aktiebolaget. Så torde dock inte vara fallet utan att särskilda omständigheter föreligger.¹⁹⁹ Det måste anses viktigt att upprätthålla den skillnad som finns mellan rättssubjekten. Suddas gränserna ut förloras den funktion som bolagsformerna är tänkta att tillhandahålla. Något som kan beaktas vid bedömningen är att de aktiebolagsrättsliga kapitalskyddsreglerna inte uttryckligen tar sikte på utdelningar och lån som ges från kommanditbolag. Att så är fallet kan ge anledning till att vara försiktig med att ge de aktiebolagsrättsliga reglerna betydelse för kommanditbolag.²⁰⁰ Frånvaron av specifika regler inom aktiebolagsrätten kan på så sätt sägas få betydelse. Även frånvaron av motsvarande bestämmelser i BL bör tillmätas betydelse. Som framförts synes inte de aktiebolagsrättsliga bestämmelserna vara anpassade att tillämpas på kommanditbolag, även i fall då lagtexten faktiskt kan tolkas som att reglerna är tillämpliga på kommanditbolag. Detta är fallet exempelvis vad gäller bestämmelserna om dotterföretags förvärv av moderbolags aktier i 19 kap. ABL. Att Högsta domstolen också har uttalat att ingen praxis finns rörande de aktiebolagsrättsliga kapitalskyddsreglernas tillämplighet när aktiebolag är komplementär i kommanditbolag ger anledning till försiktighet vid tolkning av närliggande praxis. Skulle befintlig praxis enligt Högsta domstolen ha avgörande betydelse även för det förhållande som här diskuteras skulle behov av ytterligare praxis rimligtvis inte finnas. Med anledning av anförda kan det finnas anledning att hoppas på klargörande praxis i frågan.

Som framkommit kan en konstruktion med ett aktiebolag som komplementär i ett kommanditbolag medföra både för- och nackdelar. En stor fördel är att möjligheten att anpassa konstruktionen efter bolagsmännens behov är goda i och med att kommanditbolaget tillåter reglering genom avtal bolagsmännen emellan. Rättsläget får dock i många avseenden anses vara oklart vad gäller de aktiebolagsrättsliga kapitalskyddsreglernas tillämplighet när aktiebolag är komplementär i kommanditbolag. På grund av det ovan anförda finns det anledning att iaktta viss försiktighet vid användande av konstruktionen.

¹⁹⁸ Andersson, 1995 s. 383f. Anderssons slutsats grundas bland annat på NJA 1976 s. 618.

¹⁹⁹ Se ovan och jfr. Lindskog, 1995, s. 172.

²⁰⁰ Jfr Durban & Malm, s. 785f.

Bilaga A

Utdrag ur ABL 1975.

12 kap. 1 §

Utbetalning till aktieägarna av bolagets medel får ske endast enligt bestämmelserna i denna lag om vinstutdelning, förvärv av egna aktier, utbetalning vid nedsättning av aktiekapitalet, reservfonden eller överkursfonden och utskiftning vid bolagets likvidation.

En aktie som innehas av bolaget självt medför inte rätt till utbetalning enligt första stycket.

Om bolagets verksamhet helt eller delvis skall ha annat syfte än att bereda vinst åt aktieägarna skall bolagsordningen innehålla bestämmelse om användning av vinst och behållna tillgångar vid bolagets likvidation.

12 kap. 2 §

Vinstutdelning till aktieägarna får inte överstiga vad som i fastställd balansräkning och, i fråga om moderbolag som skall upprätta koncernredovisning, i fastställd koncernbalansräkning för det senaste räkenskapsåret redovisas som bolagets eller koncernens nettovinst för året, balanserad vinst och fria fonder med avdrag för

1. redovisad förlust,
2. belopp som enligt lag eller bolagsordning skall avsättas till bundet eget kapital eller, i fråga om moderbolag, belopp som av det fria egna kapitalet i koncernen enligt årsredovisningarna för företag inom denna skall överföras till bundet eget kapital,
3. belopp som enligt bolagsordning annars skall användas för något annat ändamål än utdelning till aktieägarna.

Vinstutdelning får inte ske med så stort belopp att utdelningen med hänsyn till bolagets eller koncernens konsolideringsbehov, likviditet, eller ställning i övrigt står i strid mot god affärssed. Förbud mot vinstutdelning i visst fall föreskrivs i 6 kap. 5 §.

12 kap. 5 §

Sker utbetalning till aktieägare i strid mot denna lag, skall mottagaren återbära vad han har uppburit med ränta beräknad enligt 5 § räntelagen (1975:635) från det att utdelningen uppburits till dess att ränta skall betalas enligt 6 § räntelagen till följd av 3 eller 4 § samma lag. Om

utbetalningen har skett i form av vinstutdelning, är dock mottagaren återbäringsskyldig endast om bolaget visar att han insåg eller bort inse att utbetalningen stred mot denna lag.

För brist som uppkommer vid återbäringen är de som medverkat till beslutet om utbetalningen eller verkställande därav eller till upprättande eller fastställande av en till grund för beslutet liggande oriktig balansräkning ansvariga enligt 15 kap. 1-6 §§.

12 kap. 7 §

Aktiebolag får ej lämna penninglån till den som äger aktier i eller är styrelseledamot eller verkställande direktör i bolaget eller annat bolag i samma koncern. Detsamma gäller i fråga om penninglån till

1. den som är gift med eller är syskon eller släkting i rätt upp- eller nedstigande led till aktieägare, styrelseledamot eller verkställande direktör,
2. den som är besvägrad med sådan person i rätt upp- eller nedstigande led eller så att den ene är gift med den andres syskon, eller
3. juridisk person över vars verksamhet person som nämnts ovan har ett bestämmande inflytande.

Bestämmelserna i första stycket gäller ej om

1. gäldenären är kommun eller landstingskommun,
2. gäldenären är företag i koncern i vilken det långivande bolaget ingår,
3. gäldenären driver rörelse och lånet betingas av affärsmässiga skäl samt är avsett uteslutande för gäldenärens rörelse, eller
4. gäldenären eller honom närstående fysisk eller juridisk person som avses i första stycket 1–3 är aktieägare samt det sammanlagda aktieinnehavet ej uppgår till en procent av aktiekapitalet i bolaget och ej heller, om bolaget ingår i koncern, till en procent av de sammanlagda aktiekapitalen i koncernbolagen. Första stycket tillämpas dock, om gäldenären eller juridisk person över vars verksamhet han har ett bestämmande inflytande eller båda tillsammans äger mer än 500 aktier i bolaget eller, om bolaget ingår i koncern, i koncernbolagen.

Aktiebolag får icke lämna penninglån i syfte att gäldenären eller honom närstående fysisk eller juridisk person som avses i första stycket 1–3 skall förvärva aktier i bolaget eller annat bolag i samma koncern.

Är gäldenären anställd i bolaget eller i ett annat bolag i samma koncern gäller inte förbudet mot penninglån i tredje stycket, om

1. lånebeloppet jämte tidigare lån enligt detta stycke från bolaget eller annat bolag i samma koncern inte överstiger ett belopp som motsvarar två gånger gällande basbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring,
2. låneerbjudandet riktar sig till minst hälften av de anställda i bolaget och lånet skall återbetalas inom fem år genom regelbundna amorteringar samt
3. hinder mot lån inte föreligger vid en tillämpning av första och andra styckena även om de aktier som skall förvärvas räknas med. Därvid skall dock det i första stycket angivna förbudet mot att lämna lån till styrelseledamot inte gälla i fråga om den som är styrelseledamot enligt bestämmelserna i lagen (1987:1245) om styrelserepresentation för de privatanställda.

Lån enligt fjärde stycket får inte lämnas, om det sammanlagda beloppet av sådana lån därefter skulle överstiga bolagets fria egna kapital.

Bestämmelserna i denna paragraf om förbud mot penninglån äger motsvarande tillämpning i fråga om ställande av säkerhet.

Vid tillämpningen av denna paragraf likställes äktenskapsliknande samlevnad med äktenskap, om de sammanlevande tidigare har varit gifta med varandra eller har eller har haft barn gemensamt.

Som aktieinnehav eller aktieförvärv enligt bestämmelserna i denna paragraf räknas inte innehav eller förvärv av andelar i en aktiefond eller i en aktiesparfond eller kapitalsparfond som inte är företagsanknuten.

8 kap. 35 §

Om styrelsen eller en särskild firmatecknare har företagit en rättshandling för bolaget och därvid handlat i strid med bestämmelserna i denna lag om bolagsorganens behörighet, gäller rättshandlingen inte mot bolaget. Detsamma är fallet om en verkställande direktör när en rättshandling företogs överskred sin behörighet enligt 30 § och bolaget visar att motparten insåg eller bort inse behörighetsöverskridandet.

En rättshandling gäller inte heller mot bolaget om styrelsen, den verkställande direktören eller en särskild firmatecknare har överskridit sin befogenhet och bolaget visar att motparten insåg eller bort inse befogenhetsöverskridandet. Detta gäller dock inte när styrelsen eller den verkställande direktören ha över rätt en föreskrift om föremålet för bolagets verksamhet eller

andra föreskrifter som har meddelats i bolagsordningen eller av ett annat bolagsorgan.

Käll- och litteraturförteckning

Offentligt tryck

SOU 1978:67 Nya bolagsregler m.m.

SOU 1997:168 Vinstutdelning i aktiebolag

SOU 2008:49 Aktiekapital i privata aktiebolag

Prop. 1979/80:143 med förslag till ny lagstiftning om handelsbolag m.m.

Prop. 1990/91:198 om vissa ändringar i aktiebolagslagen

Prop. 1999/2000:34 Förvärv av egna aktier

Prop. 2004/05:85 Ny aktiebolagslag

Prop. 2009/10:61 En sänkning av kapitalkravet

Litteratur

Andersson, Jan, *Kapitalskyddet i aktiebolag*, 5 uppl. LitteraturCompagniet, 2005. [cit. Andersson]

Andersson, Jan, *Om vinstutdelning från aktiebolag*, Iustus förlag, 1995. [cit. Andersson 1995]

Andersson, Mari, Saldén Enérus, Anita och Tivéus, Ulf, *Inkomstskattelagen En kommentar*, Zeteo, Norstedts Juridik, 1 juli 2011. [cit. Andersson m.fl., Inkomstskattelagen (Zeteo)]

Andersson, Sten, Johansson, Svante, Skog, Rolf, *Aktiebolagslagen En kommentar*, Zeteo, Norstedts Juridik, 1 jan. 2011. [cit. Andersson m.fl., Aktiebolagslagen (Zeteo)]

Bergström, Clas och Samuelsson, Per, *Aktiebolagets grundproblem*, 3 uppl., Norstedts juridik, 2009. [cit. Bergström & Samuelsson]

Dotevall, Rolf, *Samarbete i bolag – om personbolag*, 2 uppl., Norstedts Juridik, 2009. [cit. Dotevall]

Dotevall, Rolf, *Mellanmannens kunskap och huvudmannens bundenhet*, Norstedts Juridik, 1998. [cit. Dotevall 1998]

Grosskopf, Göran, *Vinstbolag*, Snogeholms utbildning, 1989. [cit. Grosskopf]

Johansson, Svante, *Associationsrätten - En introduktion*, 4 uppl., Norstedts Juridik, 2011. [cit. Johansson]

Johansson, Svante, *Nials svensk associationsrätt i huvuddrag*, 9 uppl., Norstedts Juridik, 2010. [cit. Johansson 2010]

Lindskog, Stefan, *Aktiebolagslagen 12:e och 13:e kap. Kapitalskydd och likvidation*, 2 uppl. Juristförlaget, 1995. [cit. Lindskog 1995]

Lindskog, Stefan, *Lagen om handelsbolag och enkla bolag*, uppdaterad 1 jan. 2011, Zeteo. [cit. Lindskog (Zeteo)]

Lindskog, Stefan, *Lagen om handelsbolag och enkla bolag: en kommentar*, 2 uppl. Norstedts Juridik, 2010. [cit. Lindskog 2010]

Nerep, Erik, *Aktiebolagsrättsliga studier – särskilt om kapitalskyddet*, Juristförlaget JF AB, 1994. [cit. Nerep]

Nerep, Erik och Samuelsson, Per, *Aktiebolagslagen*, Karnov, Thomson Reuters. [cit. Nerep & Samuelsson (Karnov)]

Nial, Håkan och Hemström, Carl, *Om handelsbolag och enkla bolag*, 4 uppl., Norstedts juridik, 2008. [cit. Nial & Hemström]

af Sandeberg, Catarina, *Lag om handelsbolag och enkla bolag*, Karnov Internet, Thomson Reuters.

Sandström, Torsten, *Handelsbolag och enkla bolag*, 5 uppl., 2006 , Norstedts Juridik. [cit. Sandström 2006]

Sandström, Torsten, *Svensk aktiebolagsrätt*, 3 uppl, Norstedts Juridik, 2010. [cit. Sandström]

Skog, Rolf, *Rodhes Aktiebolagsrätt*, 23 uppl. Norstedts Juridik, 2011. [cit. Skog]

Tiberg, Hugo och Dotevall, Rolf, *Mellanmansrätt*, 7 uppl., Norstedts Juridik, 1999. [cit. Tiberg & Dotevall]

Artiklar

Durban, Jörgen och Malm, Anders, *Kapitalandelslånet i ny tappning?*, Juridisk Tidskrift, nr. 4 2003-04, s. 774.

Hjerner, Lars A. E., *Sken – bulvanskap – kringgående*, Festskrift till Hans Thornstedt, PA Norstedt & Söners förlag, 1983.

Kleineman, Jan, *Aktiebolagsrättsliga skyddsintressen och allmänna rättsgrundsatser om vindikation*, Juridisk Tidskrift 1994/95 s.430.

Lindskog, Stefan, *Om aktiebolags anspråk på grund av olovlig kapitalanvändning; särskilt om s.k. bristtäckningsansvar*, Svensk Juristtidning 1992 s. 81.

Nerep, Erik, , *Recension, Aktiebolagslagen 12:e och 13:e kap, Kapitalskydd och likvidation*, Juridisk Tidskrift 1994/95 s. 784.

Sandström, Torsten, *HD bestämmer begreppet "förvaltning" i 2:6 BL*, Infotorg juridik, 20 februari 2004, hämtad 2011-11-14.

Rättsfallsförteckning

NJA 1905 s. 247

NJA 1976 s. 568

NJA 1991 s. 61 II

NJA 1992 s. 717

NJA 1997 s. 418

NJA 1999 s. 426

NJA 2004 s. 19

HD:s beslut Ö 906-10

RÅ 1918 s. 233

RÅ 1956 s. 64